

Percepcija nogometaša o navijačkim skupinama

Bosilj, Nika

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University North / Sveučilište Sjever**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:122:091264>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-30**

Repository / Repozitorij:

[University North Digital Repository](#)

Sveučilište Sjever

Odjel za komunikologiju, medije i novinarstvo

Završni rad br. 284/KOM/2024

Percepcija nogometaša o navijačkim skupinama

Student

Nika Bosilj, 0336055225

Mentor

doc. dr. sc.

Krešimir Lacković

Koprivnica, lipanj 2024. godine

Prijava završnog rada

Definiranje teme završnog rada i povjerenstva

ODJEL	Odjel za komunikologiju, medije i novinarstvo		
STUDIJ	sveučilišni prijediplomski studij Komunikologija, mediji i novinarstvo		
PRISTUPNIK	Nika Bosilj	MATIČNI BROJ	0336055225
DATUM	10.7.2024.	KOLEGIJ	Sportsko novinarstvo
NASLOV RADA	Percepcija nogometaša o navijačkim skupinama		

NASLOV RADA NA ENGL. JEZIKU Soccer players' perception of fan groups

MENTOR	Krešimir Lacković	ZVANJE	doc.dr.sc.
--------	-------------------	--------	------------

ČLANOVI POVJERENSTVA	1.	izv.prof.dr.sc. Željko Krušelj
	2.	doc.dr.sc. Branimir Felger
	3.	doc.dr.sc. Krešimir Lacković
	4.	izv.prof.dr.sc. Lidija Dujčić
	5.	

Zadatak završnog rada

BROJ 284/KOM/2024

OPIS

Pristupnica istražuje i obrađuje temu navijačkih skupina te percepciju o njima od strane nogometaša, nogometnih trenera i nogometnih djelatnika te dužnosnika. Za potvrdu postavljenih hipoteza u radu je obavljeno niz intervjua na temu uloge navijačkih skupina tijekom utakmica te općenito u društvu.

U radu je potrebno:

1. Postaviti teorijski okvir, prikupiti dostupnu literaturu i izvore;
2. Definirati metodologiju istraživanja i postaviti hipoteze;
3. Definirati pojam navijačkih skupina s naglaskom na ultras skupine;
4. Analizirati i prikazati na koji način navijačke skupine prikazuju u medijima;
5. Izraditi intervjue o ulozi navijačkih skupina;
6. Na temelju provedene analize i intervjua izvesti zaključke;

ZADATAK URUČEN

3.7.2024.

POTPIS MENTORA

SVEUČILIŠTE
SJEVER

Predgovor

Upisavši studij Komunikologija, mediji i novinarstvo, moji su se planovi temeljili na komunikološkom dijelu studija s naglaskom na sport. Gostovanjem tadašnjeg trenera Nogometnog kluba Slaven Belupo Zorana Zekića, ciljevi za budućnost su se iskristalizirali. Iako sam od malena pratila sport, ponajviše nogomet, tek sam na ovom studiju shvatila kako se želim potpuno usmjeriti prema nogometu koji nije samo prerastao okvire sporta, već je za mnoge postao glavni posao i izvor zarade. Od kad znam za sebe, u mojoj se obitelji predviđaju rezultati nadolazećih utakmica te se iste gledaju uz popratno komentiranje. Posebnu zahvalu svakako bih uputila mentoru Krešimiru Lackoviću bez kojeg ovog rada ne bi bilo, ali i svim profesorima i djelatnicima Sveučilišta Sjever. Također bih zahvalila obitelji i prijateljima na beskrajnoj podršci i motivaciji tijekom cijelog studija.

Sažetak

U završnom radu analizirat će se percepcija nogometaša i klupskih djelatnika nogometnih klubova o navijačkim skupinama. Zbog često negativnih prikaza i asocijacija uz koje se vežu navijačke skupine, pogotovo u medijima, cilj je prikazati i viđenje navijačkih skupina od strane glavnih aktera sporta, ljudi zbog kojih navijači i dolaze na nogometne utakmice i prate sport.

Rad je podijeljen na teorijski i istraživački dio. U teorijskom su dijelu obrađene funkcionalne grupe u pogledu navijačkih skupina, same navijačke skupine, prepoznatljivost i stereotipizacija navijača s kojom se danas sve više susrećemo. Također, objašnjen je pojam ultrasa te je prikazano nasilje i huliganizam. Istraživački se dio temelji na provedenim intervjuima s klupskim djelatnicima i klupskim dužnosnicima i igračima u HNL-u i HMNL-u te trenerima. Cilj rada je prikazati njihovu percepciju navijačkih skupina i ulogu koju imaju tijekom nogometne utakmice, ali i u društvu općenito. Na samom kraju rada, dobiveni rezultati intervjua usporedit će se s unaprijed postavljenim hipotezama koje će se potvrditi ili opovrgnuti te će se na temelju dobivenih rezultata donijeti novi zaključci na tu temu.

Ključne riječi: navijačke skupine, huliganizam, sport, nogomet, mediji

Abstract

This paper will analyze how football fan groups are perceived by club players and employees. Due to the often negative portrayals and associations connected with fan groups, especially in the media, the goal was to show the other side, i.e. the view of fan groups by the main actors of the sport, the people who make the fans come to football matches and follow the sport.

The paper is divided into a theoretical and a research part. In the theoretical part, the functional groups in terms of fan groups, the fan groups themselves, the recognizability and stereotyping of fans that we encounter more and more today. Also, the concept of ultras was explained and violence and hooliganism were shown. The research part is based on conducted interviews with club employees and club officials and players in Croatian football league (HNL) and Croatian indoor soccer league (HMNL) as well as coaches. The goal is to show their perception of fan groups and the role they play during a football match, but also in society in general. At the very end of the work, the obtained results of the interview will be compared with pre-set hypotheses that will be confirmed or refuted, and based on the obtained results, new conclusions will be drawn on that topic.

Keywords: fan groups, hooliganism, sport, football, media

Popis korištenih kratica

PR	Odnosi s javnošću
HNL	Hrvatska nogometna liga
HMNL	Hrvatska malonogometna liga
H1	Hipoteza broj 1 (Igrači i treneri više koriste neformalnu, a klupski djelatnici i dužnosnici formalnu komunikaciju s predstavnicima navijačkih skupina)
H2	Hipoteza broj 2 (Nogometaši, treneri i nogometni djelatnici imaju uglavnom pozitivnu percepciju o navijačkim skupinama)
H3	Hipoteza broj 3 (Navijači imaju bitnu ulogu u ostvarivanju uspjeha momčadi)
TV	Televizor
SAD	Sjedinjene Američke Države
BBB	Bad Blue Boys
AEK	Athletic Union of Constantinople
FA CUP	The Football Association Challenge Cup

Sadržaj

1.	Uvod.....	1
2.	Funkcionalne grupe.....	3
3.	Navijačke skupine.....	3
3.1.	Prepoznatljivost navijača	5
3.2.	Stereotipizacija navijača	6
3.3.	Ultrasi.....	9
3.4.	Nasilje i huliganizam	10
4.	Metoda intervjuiranja.....	12
4.1.	Intervjui o percepciji i spoznaji navijača	12
4.2.	Problemi i ograničenja intervjua.....	13
4.3.	Intervjui s klupskim djelatnicima.....	13
4.3.1.	Intervju – klupski djelatnik 1	13
4.3.2.	Intervju – klupska djelatnica 2	16
4.3.3.	Intervju – klupska djelatnica 3.....	20
4.3.4.	Intervju - klupski djelatnik 4.....	22
4.3.5.	Intervju - klupski djelatnik 5.....	26
4.3.6.	Intervju – klupski djelatnik 6.....	29
4.4.	Intervjui s trenerima	32
4.4.1.	Intervju – trener 1.....	33
4.4.2.	Intervju – trener 2.....	36
4.4.3.	Intervju – trener 3.....	39
4.5.	Intervjui s nogometašima.....	41
4.5.1.	Intervju – igrač 1	41
4.5.2.	Intervju – igrač 2.....	43
4.5.3.	Intervju – igrač 3	46
4.5.4.	Intervju – igrač 4.....	48
4.5.5.	Intervju – igrač 5.....	51
5.	Analiza provedenih intervjua.....	53

6.	Zaključak.....	54
7.	Literatura.....	58
	Popis slika	61

1. Uvod

Osim samih sportaša te ostalih sudionika u sportskom procesu ili natjecanju, sve naglašeniju ulogu imaju navijači. Funkcioniranje i djelovanje navijačkih skupina sve češće su predmet medijskog praćenja. Rad se stoga bavi analizom percepcije nogometaša o navijačkim skupinama.

Nogomet nije, kao ni drugi sportovi, samo igra na terenu, dodavanje lopte i zabijanje golova. Nogomet iza kulisa ima veliki stroj bez kojeg igra ne bi bila igra kakva je postala danas. Osim igrača kao protagonista koji svojim radom i trudom postižu određene rezultate i trenera koji ih usmjerava u postizanju tih istih rezultata, postoji i pregršt drugih ljudi koji se bave, ne samo tehničkim, već i financijskim, marketinškim i drugim bitnim pitanjima. U klubovima postoji i uprava kluba, skupština i(li) nadzorni odbor kluba, odjeli za marketing i odnose s javnošću (PR). Klub se može promatrati kao i svaku drugu tvrtku, ali se po jednom segmentu bitno razlikuje od ostalih. Navijači su ti bez kojih nogomet, ali svakako i drugi sportovi, ne bi bili u tolikoj mjeri praćeni.

S jedne strane velik broj ljudi ostvaruje sve preduvjete za natjecanje, dok s druge strane navijači, ovisno o situaciji, motiviraju ili kritiziraju igrače, a nerijetko i trenere i upravu. U takvim je organizacijama podjednako bitno da sve dobro funkcionira pa se tako na primjerima europskog ili svjetskog nogometnog prvenstva, utakmica Lige nacija ili europskih klupskih nogometnih natjecanja poput Lige prvaka, može vidjeti koliko je bitan segment promidžbe i odnosa s javnošću. Svoju ulogu, naravno, imaju i mediji koji obrađuju informacije te ih plasiraju i tako kreiraju javno mnijenje.

Teorijski dio rada temeljit će se na prikazu i definiranju navijačkih skupina. Na temelju pojma funkcionalne grupe prikazat će se struktura samih navijačkih skupina te ćemo definirati pojmove usko vezane uz navijače kao što su huliganizam i ultrasi. Uz relevantnu literaturu obradit će se i prepoznatljivost i uočljivost navijačkih skupina te razraditi njihovo ponašanje i zajedničke točke koje ih čine cjelinom. Kroz teoriju će se, uz pomoć primjera, detaljnije obraditi i prikaz navijačkih skupina u medijima u određenim situacijama te samim time i stereotipizacija navijača koja je

prisutna u današnjem društvu. Konkretni primjeri dat će jasnu sliku o prikazu navijačkih skupina u Hrvatskoj u određenim situacijama, kako u pozitivnom, tako i u negativnom kontekstu.

U drugom, istraživačkom dijelu rada koristit će se metoda polustrukturiranog intervjua s nogometašima, klupskim djelatnicima i vodstvom kluba u SuperSport Hrvatskoj nogometnoj ligi (HNL) i Prvoj hrvatskoj malonogometnoj ligi (HMNL) te trenerima u svrhu potvrđivanja ili opovrgavanja hipoteza. Cilj završnog rada je dobivanje uvida u percepciju glavnih aktera sporta o navijačkim skupinama, opovrgavanje ili potvrđivanje hipoteza i donošenje zaključaka na temelju tih rezultata te iznošenje novih zaključaka na tu temu.

U završnom su radu postavljene sljedeće hipoteze:

H1: Igrači i treneri više koriste neformalnu, a klupski djelatnici i dužnosnici formalnu komunikaciju s predstavnicima navijačkih skupina

H2: Nogometaši, treneri i nogometni djelatnici imaju uglavnom pozitivnu percepciju o navijačkim skupinama

H3: Navijači imaju bitnu ulogu u ostvarivanju uspjeha momčadi

2. Funkcionalne grupe

Kako bi se lakše objasnilo navijačke skupine bitno je spomenuti pojam funkcionalne grupe. Ono na što se svodi i što čini određenu grupu funkcionalnom su zapravo zajednički ciljevi, međusobna ovisnost članova te grupe, određena struktura i organizacija grupe, međusobna privlačnost (prema Forsythu, D. R. 2006: 10-16).

„Jednom kada je skupina uspostavila ili dosegla spomenute karakteristike, možemo govoriti da je postala funkcionalnom grupom te na nju možemo primijeniti zakonitosti grupnog komuniciranja“ (Čerepinko, 2012:95). Funkcionalnost određene skupine jasno se vidi i na primjeru samih navijačkih skupina koje imaju određenu strukturu, imaju svoje formalne i neformalne vođe te iste interese – navijaju i podržavaju isti klub; iste ciljeve – želja za pobjedom određenog kluba. No, osobito kod navijačkih skupina, postoje i razne kontroverze kada je u pitanju delikventno ponašanje koje im se u većini slučajeva pripisuje.

3. Navijačke skupine

„Nogometni navijači su osobe okupljene u skupine koje svojim navijanjem ohrabruju svoju ekipu na utakmicama uz pomoć određenih sredstava ili bez njih, a u svrhu pružanja podrške svojoj ekipi da ostvaruje pozitivne rezultate. Radi se o heterogenoj skupini ljudi, sastavnom dijelu sportske publike koja predstavlja nestrukturiranu i neorganiziranu društvenu grupu“ (Turković, 2013: 13). Navijačke skupine mogu se pronaći unazad 150 godina počevši od Engleske, dok se sami počeci vežu uz Kinu, Grčku i Rim.

Radničkoj su klasi socijalne promjene i uređeniji radni raspored omogućili nesmetanije praćenje nogometa kao sporta pa je tako 1880-ih godina nogomet doživio procvat. Već se do 1910. pojam „nogometni fanovi“ etablirao u tiskovinama.

Navijački pokret doživio je najveći procvat osamdesetih godina 20. stoljeća. Zbog samog prikaza nogometa kao grubog, glasnog sporta i povezivanja s huliganizmom pratila ga je većinom radnička klasa.¹ U tom periodu zabilježene su i dvije velike tragedije u kojima su živote izgubili brojni navijači. U svibnju 1985. godine u finalu Kupa prvaka (prethodnice današnje Lige prvaka) za naslov prvaka borili su se Juventus i Liverpool. Zbog prethodne netrpeljivosti između

¹ <https://medium.com/soccer-stories/how-did-we-become-soccer-fans-6c432994aaeb>

talijanskih i engleskih navijača, situacija je eskalirala i prije početka utakmice na stadionu Heysel u Bruxellesu. Engleski su navijači u želji za osvetom napali talijanske navijače koji su bježeći od njih bili potisnuti na vanjski zid stadiona. Od prevelike težine taj se zid srušio te je poginulo 39, a ozlijeđeno više od 600 osoba.²

Samo nekoliko godina kasnije, u travnju 1989. godine, na stadionu Hillsborough u engleskom gradu Sheffieldu, uoči utakmice polufinala FA Cupa između Liverpoola i Nottingham Forresta, poginulo je 96 navijača pa su nogomet kao sport i navijači u društvu poprimili još lošiju sliku.

Tragedija u Hillsboroughu dogodila se zbog brojnih organizacijskih propusta i pogrešaka od strane osiguranja i policije. Mediji su svoju krivnju prebacili na „pijane navijače bez ulaznica“, a tek je nakon 20 godina istina izašla na vidjelo. Zbog načina praćenja tog događaja navijači Liverpoola godinama su bojkotirali britanski tabloid The Sun. Taj je tabloid objavio naslovnicu pod naslovom „The Truth“ (Slika 1) gdje su okrivili navijače Liverpoola za tragediju i prekrili brojne organizacijske propuste i pogreške. Iako u stvarnosti u Hillsboroughu nije bilo riječi o huliganizmu, zbog tragičnog događaja u Heyselu prouzrokovanom od strane huligana nije bilo teško stvoriti pogrešnu sliku o nezapamćenoj tragediji.³

Slika 1 Naslovnica tabloida "The Sun" o tragediji o Hillsboroughu⁴

²<https://sportklub.n1.info.hr/nogomet/premier-league-nogomet/a112703-Heyselska-tragedija-ili-osveta-se-najbolje-sluzi-hladna/>

³ <https://www.telegram.hr/telesport/price-telesport/hillsborough-istina/>

⁴Izvor: <https://www.thetimes.com/article/sun-apology-too-little-too-late-mp15x6xkp68>

Tijekom 1990-ih i 2000-ih navijačka scena se promijenila pa je na stadionima sve manje nasilja, a u Europi nije više zabilježen ni jedan incident sličan onima iz osamdesetih godina u Bruxellesu i Sheffieldu. Kao prikaz početka poboljšanja statusa nogometnih navijača svakako se može izdvojiti Svjetsko prvenstvo 1994. godine koje se igralo u Sjedinjenim Američkim Zemljama kada je TV gledateljstvo SAD-a dostiglo rekordan broj od 145 milijuna gledatelja, što je 50 milijuna više od gledatelja Super Bowla te godine. Samo 20 godina kasnije, broj TV gledatelja iz SAD-a koji su pratili Svjetsko prvenstvo u Brazilu udvostručio se, i to na brojku od 291 milijuna.⁵ Nove su platforme i tehnologije omogućile nesmetano praćenje utakmice bez odlaska na stadion, a lako dostupne informacije informiranost o odigranim i nadolazećim utakmicama, kao i poziciji određenih klubova na ljestvici.

3.1. Prepoznatljivost navijača

„Od ostalih segmenata sportske publike navijači se, u prvom redu, razlikuju u nekoliko bitnih elemenata. Prvo, prema svome naglašenijem izražavanju interesa za praćenje određenoga sporta. Drugo, oni se izdvajaju i po jačem intenzitetu svog emocionalnog identificiranja s klubom kojega simpatiziraju i snažnijem simboličkom identificiranju toga kluba. Treće, razlikuju se i po izrazitoj spremnosti angažiranja na pružanju podrške klubu kako bi ostvario što povoljniji rezultat“ (Lalić, 1993: 46).

Navijači se, osim po navedenim segmentima, razlikuju i po transparentima i različitim obilježjima koja ih povezuju s klubom ili reprezentacijom. Tako su za navijače hrvatske reprezentacije karakteristične kockice (točnije kvadratići) i crveno-bijelo-plava kombinacija boja te navijačke pjesme uz koje se bodre igrači. Nizozemske navijače karakterizira narančasti dres zbog kojeg nose nadimak „Oranje“, kolokvijalno poznat i kao „Oranjeekte“ (Narančasta ludost) ili „Oranjekoorts“ (Narančasta groznica).⁶ Brazilska reprezentacija igra u prepoznatljivim žutim majicama, a talijanske nogometaše zbog plave boje dresa nazivaju „Azzurri“.

Izuzev reprezentacija, nogometni klubovi također imaju karakteristične boje zbog čega su vizualno prepoznatljivi. Lalić (1993: 171-197), osim navijačkih zastava za koje govori kako se krajem

⁵ <https://medium.com/soccer-stories/how-did-we-become-soccer-fans-6c432994aaeb>

⁶ <https://hercegovina.in/video-nizozemski-navijaci-sportasi-i-oranje-pandemija/>

šezdesetih njihov broj značajno povećao, spominje i ostale dijelove navijačke ikonografije poput rubaca, kapa, šalova te ostalih rekvizita kojima se doprinosi vizualnom identitetu navijačkih skupina. Osim vidljivih elemenata, spominje i verbalnu ekspresiju u vidu pjevanja i skandiranja. „Pripadnici navijačkih grupa potiču i predvode ta izražavanja, kontinuirano bodre svoju momčad i često vrijeđaju suparnike te suce, a zbivanja na travnjaku (zgodici, problematične odluke sudaca itd.) uglavnom samo pojačavaju intenzitet njihova navijanja“ (Lalić, 1993:192).

Iako bi u teoriji takav vid navijanja trebao biti pozitivan, u praksi se često susrećemo s negativnim skandiranjima i sloganima kojima se vrijeđaju druge momčadi, drugi navijači, klubovi ili suci. Primjer takvog vrijeđanja su i rasističke uvrede koje su s tribina na stadionu Mestalla u Španjolskoj odjekivale tijekom utakmice Real Madrida i Valencie 2023. godine, a upućene su bile brazilskom nogometašu Viníciusu Júnioru.⁷

3.2. Stereotipizacija navijača

Prema enciklopediji Leksikografskog zavoda Miroslav Krleža, stereotip je „sklop pojednostavnjenih i pretjerano uopćenih osobina koje se pridaju svim pripadnicima neke društvene skupine (etničke, rasne i dr.)“ (enciklopedija Leksikografskog zavoda Miroslav Krleža, 2024).

Što se tiče stereotipizacije navijačkih skupina, velikim dijelom na to utječu i mediji koji kreiraju javno mnijenje. Kako navodi Lalić, navijače većinskim dijelom čine mladi članovi pa ih, shodno tome, naziva tipičnim omladinskim fenomenom. Ističe i naglašenu prisutnost muževnosti, agresivnosti, drskosti, sposobnosti trpljenja, spremnost na žrtve, ali i sklonost nasilju (prema Laliću, 1993: 46). Kod navijača se, pogotovo na derbijima i ostalim presudnim utakmicama, može primijetiti potreba za glasnim navijanjem, isticanjem, pokazivanjem muškosti te često i nadjačavanjem „protivnika“, u ovom slučaju navijača protivničkog kluba ili reprezentacije. Zbog medijskog obrušavanja na navijače i spominjanja navijačkih skupina u pretežno negativnom kontekstu, kreira se začarani krug u kojem ih se percipira kao loš ogranak društva, a oni s druge strane ne pokazuju želju za promjenom javnoga mnijenja.

Nakon potresa u Zagrebu i Petrinji 2020. godine, pripadnici navijačke skupine Bad Blue Boys (simpatizeri GNK Dinamo) bili su među prvima koji su stigli u epicentar zbivanja i pomogli. Na slikama 2 i 3 vidljivo je kako su mediji pratili pomoć od strane Bad Blue Boya nakon potresa

⁷ <https://sportklub.n1info.hr/nogomet/skandal-u-spanjolskoj-vinicius-zrtva-rasistickog-vrijeđanja/>

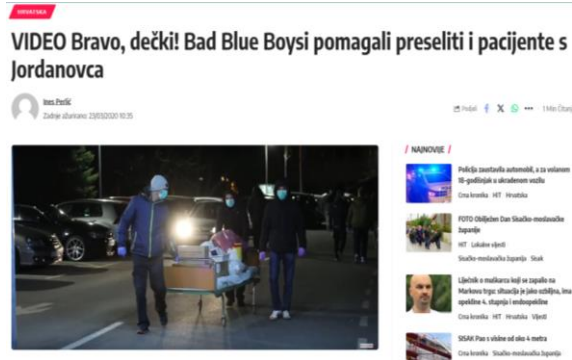
u Zagrebu. Naslovi poput „Na njih uvijek možete računati: BBB, od srca vam hvala za sve“ (Slika 2) i „Bravo, dečki! Bad Blue Boysi pomagali preseliti i pacijente s Jordanovca“ (Slika 3) prikazuju pozitivno praćenje događaja (preseljenja trudnica, roditelja i beba) s Jordanovca.

S druge strane, 2023. godine mediji su prenosili članke o tim istim navijačima u sasvim drugačijem kontekstu (Slike 4 i 5). Dio navijača Dinama Zagreb je, okupljen pod nazivom Bad Blue Boys, unatoč zabrani odlaska na gostujuću utakmicu AEK – Dinamo u trećem pretkolu Lige prvaka ipak otišao u Atenu. Uoči tog susreta, tijekom sukoba s navijačima AEK-a jedan je domaći navijač izboden nožem te je od posljedica ranjavanja i preminuo. Hrvatski, grčki, ali i ostali mediji svakodnevno su izvještavali o tom događaju i razvoju situacije u negativnom kontekstu prebacivši krivnju na Bad Blue Boyse. Članci ispod naslova „Mediji prozivaju BBB-e zbog vrijeđanja nakon povratka iz Grčke: Prisjetimo se – prikazivali su ih kao zločince...“ (Slika 4) i „Dinamovi navijači pušteni iz grčkih zatvora vrijeđali snimateljske ekipe“ (Slika 5) prikazuju negativno praćenje događaja iz Atene od strane medija. Za razliku od primjera pozitivnog praćenja navijačkih skupina (pomoć nakon potresa u Zagrebu), mediji su, osim utakmice u Ateni pratili i navijačke sukobe.

Slika 2 Pozitivan članak o navijačkim skupinama⁸

⁸ Izvor: <https://www.24sata.hr/sport/na-njih-uvijek-mozete-racunati-bbb-od-srca-vam-hvala-za-sve-682611>

Slika 3 Primjer pozitivnog članka o navijačima⁹

Mediji prozivaju BBB-e zbog vrijeđanja nakon povratka iz Grčke: Prisjetimo se – prikazivali su ih kao zločince...

Objavio mh - 11. prosinca 2023. u 11:30

Foto: snimka zaslona

Slika 4 Negativan naslov o navijačkim skupinama¹⁰

⁹Izvor: <https://www.radio-banovina.hr/video-bravo-decki-bad-blue-boysi-pomagali-preseliti-i-pacijente-s-jordanovca/>

¹⁰Izvor: <https://narod.hr/sport/mediji-prozivaju-bbb-e-zbog-vrijeđanja-nakon-povratka-iz-grcke-prisjetimo-se-prikazivali-su-ih-kao-zlocince>

KRONIKA

Dinamovi navijači pušteni iz grčkih zatvora vrijeđali snimateljske ekipe

Objavljeno 6 mjeseci prije - 10/12/2023
od Marjan T

Slika 5 Negativna vijest o navijačima¹¹

3.3. Ultrasi

Grupe strastvenih navijača koje prelaze granice „normalnih“ navijača i podrške nazivaju se „ultrasi“. U Italiji se uz ultrase veže negativna konotacija, a kao supkultura nogometni su se ultrasi pojavili u kasnim šezdesetima i sedamdesetim godinama 20. stoljeća.¹² U europskom je nogometu jedna od prvih grupa ultras grupa Torcida iz Splita stvorena 1950. od strane studenata u Zagrebu potaknutih odličnim navijanjem na Svjetskom prvenstvu održanom iste godine u Brazilu. Naziv navijačke skupine Torcida dolazi od riječi „torsida“, što na portugalskom znači „ludo navijanje“ (prema Brimsonu, 2006: 201).

Osim Torcide Split, još je jedna skupina iz Hrvatske poznata u Europi, a to su Bad Blue Boysi. BBB je osnovan 1986. godine kao navijačka skupina Dinama Zagreb. Ime je inspirirano filmom Seana Penna iz 1983. godine pod nazivom „Bad Boys“.¹³

Studenti koji su osnovali splitsku Torcidu o tamošnjim su se stilovima navijanja informirali iz tiska te preslikali to na jugoslavenske tribine. U početku se takvo navijanje nije toleriralo, ali su vlasti u kasnijim, liberalnijim godinama ipak dozvolile razvijanje takvog načina navijanja.

¹¹ Izvor: <https://vijesti.hrt.hr/hrvatska/dio-boysa-nema-dokumente-a-nekima-treba-novac-za-povratak-11190761>

¹² <https://www.goal.com/en/news/what-is-a-football-ultra-serie-a-hardcore-fan-culture-explained/aohlkilvcywp1v3c8e1fla37w>

¹³ <https://www.footballfancast.com/opinion-2/the-top-10-football-ultra-groups/>

Navijačka je kultura postajala sve popularnija pa se tako o navijačima pisalo u talijanskom časopisu posvećenom navijačkoj kulturi pod nazivom *Supertifo*, ali i u domaćim magazinima. Upravo su strani, talijanski i engleski navijači utjecali na cijelu Europu po pitanju navijačke kulture koja je u središtu imala mlade. Dok su iz Engleske stizali šalovi, zastave i elementi huliganizma, od talijanskih su *tifosa* preuzete baklje, koreografija i transparenti (prema Millsu, 2018: 180-183).

Osim dvije najveće i najbrojnije navijačke skupine Torcide i Bad Blue Boysa, u Hrvatskoj postoje i Armada (navijačka skupina nogometnog kluba Rijeka), Kohorta (navijačka skupina nogometnog kluba Osijek), Demoni Pula (navijači nogometnog kluba Istra 1961.), Ultras Vinkovci (navijačka skupina HNK Cibalia Vinkovci), Funcuti (navijačka skupina Šibenika), Tornado iz Zadra, White Stones iz Varaždina.¹⁴

Postoji u Hrvatskoj još nekoliko navijačkih skupina koje zbog svoje strukture i organizacije ne možemo nazvati ultras skupinama. Primjer su Podravske štuke, navijači NK Slaven Belupa iz Koprivnice, koju čine dječaci polaznici Škole nogometa kluba 2011., 2012. i 2013. godište¹⁵.

3.4. Nasilje i huliganizam

Iako su ultrasi u teoriji prvenstveno osnovani s ciljem pružanja podrške i navijanja za matične klubove, u praksi većinom nije tako. Upravo se zbog toga ultrasi često uspoređuju s huliganima i devijantnim ponašanjima.

Brojni su primjeri nasilja na nogometnim utakmicama, ali i izvan stadiona. Kako navode Bodin, Robène i Héas, „primjeri lošega ponašanja (svađanje sa sucem ili podbadaње protivnika) događaju se redovito, a uobičajeno je i verbalno i simboličko nasilje (uvrede upućene igračima ili sucima ili provokacije suparničkih navijača) (Bodin; Robène; Héas, 2007:15).

„Međutim, nužno je naglasiti kako, iako su nogometne tribine davale prostora nacionalizmu, različite momčadi nikad nisu trpjele jedna drugu, bez obzira na etnički sastav“ (Brimson, 2003: 198). Kao nama najbliži primjer, Brimson (2003: 198) navodi četiri najveća kluba na području bivše Jugoslavije, beogradskim klubovima Crvenoj zvezdi i Partizanu te hrvatskim klubovima Dinamo Zagreb i Hajduk Split, koji i danas djeluju u Superligi Srbije, odnosno Hrvatskoj nogometnoj ligi. Iako je ta netrpeljivost uzela maha u Jugoslaviji, ove su momčadi još uvijek na

¹⁴ <https://abcportal.info/navijacke-grupe-u-hrvatskoj-donijele-povijesnu-zajednicku-odluku/>

¹⁵ <http://pressedan.unin.hr/podravske-stuke-najmlada-navijacka-skupina-u-hrvata.html>

„ratnoj nozi“ kao što su i nekada bile. Svakako valja navesti i primjer rivalstva Dinama i Hajduka koje traje već godinama, a kulminiralo je nakon hrvatskog osamostaljenja. Zanimljiva je i činjenica kako su kao klupski navijači jako podijeljeni, ali kad je u pitanju reprezentacija Hrvatske briše se granica između Torcida i Bad Blue Boysa. Tako su za vrijeme Europskog prvenstva u Njemačkoj 2024. godine pripadnici BBB-a, Armade, Torcida, Kohorte, Demona i Ultrasa zajedno pjevali pjesmu „Moja domovina“ i navijali.¹⁶

Nadovezujući se na nasilje na terenu i izvan njega, svakako se kao jedan od najgorih oblika nasilja spominje i huliganizam. U svakodnevnom životu navijači se uglavnom više povezuju s huliganizmom nego s pravim navijanjem, a kao razlog tomu Bodin, Robène i Héas navode „odraz medijskoga preuveličavanja određenih nasilnih događaja ili možda stava većine ljudi da je huliganstvo nemoguće izmiriti sa tradicionalnim, slavljeničkim aspektom sporta“ (Bodin; Robène; Héas, 2007 :19).

Iako se većinom u prvi plan stavlja negativna strana navijača, postoje i primjeri kada pozitivni potezi navijačkih skupina zasjene negativne. Tako su, kao što su već i navedeni primjeri, navijači bili na „prvoj crti obrane“ prilikom potresa u Zagrebu i Petrinji. Osim prilikom potresa, pripadnici hrvatskih navijačkih skupina aktivno su sudjelovali u Domovinskom ratu¹⁷, a članovi osječke Kohorte svake godine organiziraju dobrovoljno davanje krvi.¹⁸ Kada je 2017. godine bio požar na Kilama, pripadnici splitske Torcida među prvima su pomogli u gašenju požara¹⁹.

S druge strane, česta je pojava i negativnih kritika navijača nakon utakmica te se, samim time, u prvi plan stavljaju sami navijači, a ne rezultati utakmice i mogući napredak momčadi. U nekoliko slučajeva pojavljuje se i povezivanje tragedija s huliganizmom, kad je zapravo riječ o propustima u osiguranju, procedurama, policijskoj kontroli i slično. Tome pridonose i mediji koji iznošenjem takvih negativnih, a u nekolicini slučajeva i pogrešnih informacija, daju iskrivljenu sliku o tim događajima. Samim time se kod ljudi (čitatelja, gledatelja i slušatelja) javlja pogrešna slika o navijačima koje se povezuje s huliganima i prikrivaju se pogreške od strane sustava i nadležnih. Upravo je tragedija u Hillsbroughu primjer prikrivanja organizacijskih propusta i

¹⁶ <https://www.dnevno.hr/sport/euro-2024/pogledajte-fantasticne-scene-iz-njemacke-boysi-torcida-i-ostali-zajedno-pjevaju-moja-domovina-2461495/>

¹⁷ <https://direktno.hr/direkt/zagrebacki-frajeri-koji-su-tribine-zamijenili-frontom-prica-o-bad-blue-boysima-domovinskom-ratu-326338/>

¹⁸ <https://glas-slavonije.hr/362282/6/Kohorta-u-zajednici-Aktivni-i-izvan-tribina>

¹⁹ <https://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/stanovnik-splita-o-gasenju-pozara-u-kilama-torcida-je-stigla-prije-drzavnih-sluzbi---483208.html#>

optuživanja navijača Liverpoola od strane medija za smrt 96 navijača. Uz to, svakako valja spomenuti i smrt domaćeg navijača AEK-a u Ateni za koju su mediji optužili Bad Blue Boyse, a kasnija istraga je pokazala da nijedan pripadnik BBB nije optužen za ubojstvo te su sumnja i istraga prebačene na grčke navijače.

4. Metoda intervjuiranja

Prema Sapunaru, intervju je „najjednostavniji i u novinarskoj praksi najučestaliji oblik dijaloškoga javnoga komuniciranja“ (Sapunar, 2004: 113-114). Kao osnovnu značajku intervjua navodi „asimetričnu komunikaciju“, što znači da obično objekt intervjua zna više o temi koja je predmet intervjua od osobe koja intervjui. Navodi i kako je zadatak novinarskog intervjua obavijest posredovati po mjeri ispitivača. Osim novinarskog, postoje i istraživački intervjui, poučavajući i istražni intervjui (Sapunar, 2004: 113-114). Kod istraživačkih intervjua postoje strukturirani i nestrukturirani intervjui. Strukturirani intervju je, prema Struni²⁰, „intervju s unaprijed utvrđenim sadržajem i standardiziranim popisom pitanja u kojima se traže točno određene informacije“²¹ dok je polustrukturirani „intervju u kojemu istraživač sugovorniku dopušta manja tematska udaljavanja od postavljenih pitanja“.²² Prilikom istraživanja u ovom se radu koristila metoda polustrukturiranog intervjua kako bi se pojedina pitanja mogla prilagoditi posebno za nogometaše te posebno za klupske djelatnike i vodstvo kluba.

4.1. Intervjui o percepciji i spoznaji navijača

Intervjui su provedeni u cilju spoznavanja i analize percepcije nogometaša o navijačkim skupinama. Predmeti intervjua, odnosno osobe koje su intervjuirane, njih sveukupno 14, bile su: klupski djelatnici, treneri i igrači. Intervjuirano je šest klupskih djelatnika, četiri muške i dvije ženske osobe u dobi od 27, 33, 35, 40, 49 i 55 godina. Tri su trenera u dobi od 41, 45 i 48 godina također pristupila intervjuu. Od igrača je sudjelovalo sveukupno petero nogometaša u dobi od 18, 20, 22, 23 i 26 godina. Identitet intervjuiranih osoba je anonimna i kao takav poznat jedino ispitivačici, a u odgovorima su navedeni jedino opći podaci (dob, spol i funkcija u klubu).

²⁰ Hrvatsko strukovno nazivlje

²¹ <http://struna.ihji.hr/naziv/strukturirani-intervju/20988/>

²² <http://struna.ihji.hr/naziv/polustrukturirani-intervju/25250/>

4.2. Problemi i ograničenja intervjuja

Najteži dio kod samih intervjuja bio je stupiti u kontakt i dogovoriti intervjuje. Zbog obujma posla i nepoklapanja rasporeda, izlazilo se u susret i s jedne i s druge strane. Do predmeta intervjuja, odnosno osoba koje su intervjuirane, autorica je dolazila putem e-maila, posredstvom mentora, glasnogovornika klubova i osobnih kontakata. Tijekom *online* odrađenih intervjuja problem je predstavljao loš signal, dok se kod intervjuja odgovorenih preko e-maila pojavljuje nemogućnost ljudskog kontakta te analiziranje gestikulacije i tona glasa.

4.3. Intervjui s klupskim djelatnicima

Intervjuirano je šest klupskih djelatnika, od toga dvije ženske osobe u dobi od 27 i 33 godine te četiri muške osobe u dobi od 35, 40, 49 i 55 godina. Osobe su u klubu u različitim ulogama, od najvišeg menadžmenta do klupskih operativaca. Intervjui su bili polustrukturirani jer su pitanja bila prilagođena funkcijama koje obavljaju u nogometnom klubu. Intervju smo podijelili na opća pitanja, poznavanje navijačke scene, odnos i komunikaciju s navijačkim skupinama te nas je na kraju zanimalo njihovo viđenje o utjecaju navijačkih skupina na poboljšanje izvedbe same momčadi te na njihovu ulogu u djelovanju kluba.

4.3.1. Intervju – klupski djelatnik 1

Opća pitanja

1. Spol:

Muški.

2. Dob:

35.

3. Koja je Vaša uloga u klubu – igrač, trener, član Uprave ili klupski djelatnik?

Klupski djelatnik.

Općenito o poznavanju navijačke scene

1. Koliko ste upoznati s djelovanjem navijačkih skupina u Hrvatskoj i svijetu?

Relativno dobro, pogotovo u Hrvatskoj.

2. Kakvo je Vaše općenito mišljenje o navijačkim skupinama?

Mislim da oni pridonose sportskoj atmosferi, tom nekakvom, ne samo nogometnom, nego generalno sportskom folkloru i mislim da su generalno pozitivci u cijeloj toj priči i industriji nogometa.

3. Jeste li upoznati s negativnim pojavama i incidentima navijača? Možete li navesti neke od njih?

Pa svakako da navijač sa sobom nosi i nekakve stvari koje možda nisu ukorijenjene u konvencionalno društvo kao što su, naravno, ti nekakvi sukobi između navijačkih skupina i govor i netrpeljivosti na utakmicama. Međutim, većinu toga i dalje smatram da spada pod taj navijački folklor.

4. Jeste li upoznati s humanitarnim radom i pozitivnim primjerima djelovanja navijačkih skupina? Možete li navesti primjere?

Tu mogu govoriti isključivo o primjeru hrvatskih navijačkih skupina koje su se, kroz svoju povijest koja već postoji negdje četrdesetak godina, nešto malo manje, iskazale s humanitarnim radom, s humanitarnim djelovanjem, što smo mogli vidjeti i na nedavnim primjerima izvanrednih situacija kao što su bili i potresi i poplave i požari i korona virus. Što se tiče hrvatskih navijačkih skupina, svakako se treba uzeti u obzir i Domovinski rat, budući da su navijači bili među prvim braniteljima, to jest dobrovoljcima koji su uzeli oružje i otišli braniti Hrvatsku.

Odnos i komunikacija s navijačkim skupinama

5. Poznajete li pripadnike navijačkih skupina? Ako da, u kakvim ste odnosima s njima – prijateljskim, poznanici, obitelj...

Imam prijatelje, imam i poznanike, ali u manjini. Imam nekoliko prijatelja iz navijačkih skupina, međutim većina su ostali poznanici.

6. Komunicirate li s pripadnicima navijačkih skupina? Ako da, kako ocjenjujete tu komunikaciju? Na koji način komunicirate – izravnim kontaktom, druženjem, putem društvenih mreža, drugih kanala komunikacije na primjer Viber ili WhatsApp grupe.

Imamo vrlo zabavnu i zanimljivu komunikaciju jer dijelimo djelomično iste interese i ljubav prema klubu za koji navijamo i sportu kojeg pratimo tako da su zanimljive i zabavne. Komuniciramo ili na samim sportskim događajima ili putem danas rasprostranjenih društvenih mreža i kanala za komunikaciju.

7. Postoji li formalna ili neformalna komunikacija između kluba i navijačkih skupina? Na koji način?

Svakako da postoji, i formalna komunikacija se odvija putem web stranice kluba, putem društvenih mreža kluba, putem „newslettera“ i ostalih kanala digitalne komunikacije, ali i nekakvih kanala offline komunikacije kao što su izjave djelatnika kluba u medijima, „billboard“ i letci koji se dijele na utakmicama, a neformalno postoji, pogotovo u nekakvim klubovima koji nisu možda 100 posto profesionalizirani gdje su onda igrači i članovi Uprave i stručni stožer dosta povezani sa svojom navijačkom bazom i jednostavno se u toj situaciji komunicira s navijačima u hodnicima dvorane prije utakmice u gradu. Postoji i formalna i neformalna komunikacija.

8. Pomažete li Vi osobno ili klub u radu navijačkih skupina? Na koji način?

Svakako da da, pogotovo na način kada je riječ o nekakvoj humanitarnoj akciji kad navijačka skupina našeg kluba poziva na sudjelovanje. Mi kao klub se uvijek, naravno, odazovemo na svaki takav apel, svaki takav poziv i pokušamo barem malim dijelom pridonijeti toj njihovoj akciji.

Utjecaj navijačkih skupina na poboljšanje izvedbe ili djelovanja kluba

9. Primjećujete li da bodrenje navijačkih skupina ima izravni utjecaj na bolju izvedbu na terenu Vaše momčadi? Je li bodrenje navijačkih skupina izazvalo samo pozitivne ili nekada i negativne efekte izvedbe momčadi na terenu – možete li navesti i neki primjer?

Apsolutno mislim da se to kroz povijest našeg kluba potvrdilo bezbroj puta, da su navijači zaista jako puno pridonijeli i pozitivnom rezultatu, pridonijeli su i tome da se i suparnička momčad možda malo i uplaši, ali u nekim trenucima i da se malo i dodatno suparnička momčad motivira.

Kada dođe igrati pred punim gledalištem i glasnim navijačima, ali, naravno, svakom sportašu je želja i cilj igrati u takvoj atmosferi. Sada baš da su navijači negativno utjecali... Mogao bih navesti situaciju kad su možda negativno utjecali jer nisu glasno navijali kad su gledali utakmicu i samo možda pljeskali, pa je to možda bio malo šok za naše igrače. Međutim, teško je reći da su navijači negativno utjecali na naš rezultat na terenu.

10. Koju ulogu smatrate da trebaju imati navijači u radu nogometnog kluba (na primjer dolazak na stadion, na utakmice i događanja u organizaciji kluba, kupovanje ulaznica i navijačkih suvenira i rekvizita, članstvo kluba ili izravno sudjelovanje u radu kluba u tijelima kluba)? U kojim tijelima – odborima, skupštini kluba, nadzornom odboru, Upravi kluba ili u nečem drugom?

Mislim da nekakav tvrdokorni navijač kluba mora biti involviran u rad kluba, ne na način da on sjedi na predsjedničkoj fotelji. Naravno, predsjednik kluba ili članovi upravnog i izvršnog odbora moraju biti navijači kluba. Kako god okreneš, mogu biti tu nekakvi profesionalci koji nisu nužno navijači kluba, ali svakako mislim da navijač kluba mora biti na neki način involviran u rad tog kluba. Da li je to kroz skupštinu kluba, da li je to kroz biranje predstavnika svojih u skupštini kluba? Je li to samo kroz praćenje vijesti i promoviranje kluba u svojoj okolini društvenoj zajednici? Tako da, generalno sam zagovornik toga da navijači, ne da oni odlučuju o tome tko će biti novi trener momčadi i da li će se dovesti igrača X ili igrača Y, ali da moraju biti upoznati s poslovanjem kluba i da moraju na nekakav direktan ili indirektan način biti uključeni u sudjelovanje tog kluba.

11. Imaju li navijači određenu društvenu ulogu?

Mislim da apsolutno imaju. To se, pogotovo u Hrvatskoj, pokazalo još od kraja osamdesetih godina do danas da su navijači bili vjesnici nekakvih promjena, u hrvatskom konkretnom slučaju, prije svega demokratskih promjena. I da, svakako su oni skupina ljudi koja može okupiti oko sebe dosta velik broj, prije svega mladih ljudi, i educirati ih o nekim vrijednostima koje se možda polagano gube u današnjem društvu.

4.3.2. Intervju – klupska djelatnica 2

Opća pitanja

1. Spol:

Ženski.

2. Dob:

33.

3. Koja je Vaša uloga u klubu – igrač, trener, član Uprave ili klupski djelatnik?

Klupska djelatnica.

Općenito o poznavanju navijačke scene

1. Koliko ste upoznati s djelovanjem navijačkih skupina u Hrvatskoj i svijetu?

Nisam baš upoznata previše o toj temi. Pratim, naravno, naše navijačke skupine, ali u svijetu i ne baš toliko.

2. Kakvo je Vaše općenito mišljenje o navijačkim skupinama?

Mišljenje o navijačkim skupinama je, recimo, pozitivno. Naravno da imaju nekakvi primjeri koji možda i nisu pozitivni, ali sve u svemu kao ideju navijačkih skupina podržavam.

3. Jeste li upoznati s negativnim pojavama i incidentima navijača? Možete li navesti neke od njih?

Upoznata sam. Bilo je okršaja, uskakanja u teren, nasilja, i u tom smislu s tim negativnim pojavama.

4. Jeste li upoznati s humanitarnim radom i pozitivnim primjerima djelovanja navijačkih skupina? Možete li navesti primjere?

Jesam. Mogu pričati o navijačkoj skupini iz naše regije. S tim sam, naravno, najviše upoznata, s njihovim djelovanjem. Vrlo često, svakom prilikom rade s raznim udrugama i pritom im pomažu na razne načine. Ne samo skupljanjem financijskih sredstava, nego i kad god je potrebna pomoć u nečemu. Pomažu i Centru za Downov sindrom i Domu za djecu i domovima za umirovljenike. Znači kroz niz načina i kroz razne aktivnosti.

Odnos i komunikacija s navijačkim skupinama

5. Poznajete li pripadnike navijačkih skupina? Ako da, u kakvim ste odnosima s njima – prijateljskim, poznanici, obitelj...

Poznajem neke od pripadnika navijačkih skupina. S njima sam u odnosu, recimo, u poslovnom komuniciranju.

6. Komunicirate li s pripadnicima navijačkih skupina? Ako da, kako ocjenjujete tu komunikaciju? Na koji način komunicirate – izravnim kontaktom, druženjem, putem društvenih mreža, drugih kanala komunikacije na primjer Viber ili WhatsApp grupe.

Ja sam poveznica u komunikaciji između kluba i navijačke skupine. Komunikacija je dobra. Ponekad dođe možda do nekakvih nesuglasja, tu su razlike u mišljenjima, ali općenito komunikacija je vrlo dobra. Izravnim kontaktom, ili uživo sastanci, ili telefonskim pozivom, na taj način.

7. Postoji li formalna ili neformalna komunikacija između kluba i navijačkih skupina? Na koji način?

Postoji. Isto tako jednom ili dvaput godišnje organiziramo okrugli stol gdje se sastaju predstavnici navijačkih skupina s čelnicima kluba, a ostala komunikacija vrši se ili sastankom ili telefonskim pozivom.

8. Pomažete li Vi osobno ili klub u radu navijačkih skupina? Na koji način?

Ne pomažem.

Utjecaj navijačkih skupina na poboljšanje izvedbe ili djelovanja kluba

9. Primjećujete li da bodrenje navijačkih skupina ima izravni utjecaj na bolju izvedbu na terenu Vaše momčadi? Je li bodrenje navijačkih skupina izazvalo samo pozitivne ili nekada i negativne efekte izvedbe momčadi na terenu – možete li navesti i neki primjer?

Ovisi o situaciji, ali da. Mislim da dosta navijačke skupine imaju utjecaj, kako pozitivan tako nekad i negativan. Pozitivan utjecaj svakako kada je pred nama nekakva bitna utakmica, nekakav

derbi ili nešto slično, kad se očekuje dobar rezultat. Nekoliko puta su navijači došli direktno na stadion, na primjer, ispratiti ekipu na putovanje i dati im podršku pred autobusom, tako otići na gostovanje da ih podrže i to je sigurno puno značilo. Podrška s tribina svakako diže momčad i daje im jednu dodatnu novu energiju. Ali isto tako, kad je igra loša i kad je rezultat loš raznim dovikivanjem s tribina dosta znaju još i pokopati igrače, dosta još taj mentalni sklop još gore napraviti. Znači ako je loša igra, loša izvedba, igrači se loše osjećaju na terenu, a čuju njihova razna dovikivanja s tribina to im je još gore. Pa eto, mislim da je to nekakav negativan utjecaj jer bi im sa svojim navijanjem trebali dati neki novi elan i novu energiju, ali oni naprave upravo suprotno, tako da je ovo negativna strana.

10. Koju ulogu smatrate da trebaju imati navijači u radu nogometnog kluba (na primjer dolazak na stadion, na utakmice i događanja u organizaciji kluba, kupovanje ulaznica i navijačkih suvenira i rekvizita, članstvo kluba ili izravno sudjelovanje u radu kluba u tijelima kluba)? U kojim tijelima – odborima, skupštini kluba, nadzornom odboru, Upravi kluba ili u nečem drugom?

Mislim da bi navijači svakako trebali imati pravo na svoje mišljenje i dati mišljenje što se tiče raznih odluka u klubu. Ali, to je to zato što navijači gledaju samo svoju stranu, igru na terenu i gledaju rezultat, a ne gledaju pozadinu cijele te priče, ne gledaju financijsku održivost, strukturu itd. Znači ne gledaju ništa dublje od toga. Tako da svakako mislim da bi trebali uvijek imati pravo na svoje mišljenje i svoje želje, stavove i prijedloge, ali da bi trebali imati pravo odlučivanja baš i ne.

11. Imaju li navijači određenu društvenu ulogu?

Svakako imaju društvenu ulogu i to vrlo značajnu, jer ipak među navijačima puno je pripadnika navijača raznih dobnih skupina, pa tako i od onih najmlađih koji prate te navijače, kojima su navijači nekakav uzor za budućnost. Mislim da bi toga trebali biti možda malo i svjesniji i svojim primjerima pokazati nekakav pravi put kako bi trebali to. Ali, eto, tu se isto ponekad nađu zbog nekakvih pojedinaca i loši primjeri tako da tu svoju društvenu ulogu možda ne ispunjavaju uvijek kako bi trebali, ali svakako imaju društvenu ulogu.

4.3.3. Intervju – klupska djelatnica 3

Opća pitanja

1. Spol:

Ženski.

2. Dob:

27.

3. Koja je Vaša uloga u klubu – igrač, trener, član Uprave ili klupski djelatnik?

Klupska djelatnica.

Općenito o poznavanju navijačke scene

1. Koliko ste upoznati s djelovanjem navijačkih skupina u Hrvatskoj i svijetu?

Općenito mislim da sam dobro upoznata.

2. Kakvo je Vaše općenito mišljenje o navijačkim skupinama?

Mislim da su navijačke skupine prvenstveno podrška igračima. Recimo u klubovima gdje nema nekih velikih navijačkih skupina igrači moraju sami ostvariti neki pritisak ili taj pritisak rezultata mora dolaziti sam.

3. Jeste li upoznati s negativnim pojavama i incidentima navijača? Možete li navesti neke od njih?

Mislim da, naravno, već znamo primjere Torcide i Bad Blue Boysa i takvih nekakvih incidenata koji se događaju. U svakodnevnom životu susrećemo se često na utakmicama s takvim situacijama.

4. Jeste li upoznati s humanitarnim radom i pozitivnim primjerima djelovanja navijačkih skupina? Možete li navesti primjere?

Da, također, ne možemo govoriti samo o negativnim stranama jer ima i pozitivnih stvari i primjera kada su se navijačke skupine spojile, i Boysi i Torcida otišli u Petrinju i takve situacije, i zajedničkim snagama odradili dobru stvar. Naša navijačka skupina surađuje isto i s drugima. Kad idemo na gostovanja uvijek se druže i ima puno pozitivnih stvari.

Odnos i komunikacija s navijačkim skupinama

5. Poznajete li pripadnike navijačkih skupina? Ako da, u kakvim ste odnosima s njima – prijateljskim, poznanici, obitelj...

Da, više našu navijačku skupinu jer nije riječ o velikoj skupini. S obzirom da je nas malo znam većinu pojedinaca koji su u našoj skupini, ali isto tako znam neke od svojih prijatelja koji su pripadnici Bad Blue Boysa. Znam više prijatelja s mog područja koji su pripadnici te navijačke skupine i, naravno, u prijateljskim odnosima sam s njima.

6. Komunicirate li s pripadnicima navijačkih skupina? Ako da, kako ocjenjujete tu komunikaciju? Na koji način komunicirate – izravnim kontaktom, druženjem, putem društvenih mreža, drugih kanala komunikacije na primjer Viber ili WhatsApp grupe.

Putem društvenih mreža i fizički, uživo kontakt. S našom navijačkom skupinom također razgovaramo i uživo.

7. Postoji li formalna ili neformalna komunikacija između kluba i navijačkih skupina? Na koji način?

Pričaju s našim direktorom, surađujemo na način da se osigurava nekad i put na utakmice.

8. Pomažete li Vi osobno ili klub u radu navijačkih skupina? Na koji način?

Da, kao što sam rekla, komunikacija oko gostujućih ulaznica, osigurane su ulaznice. Isto tako vjerujem da ima i komunikacije oko domaćih utakmica jer je ipak riječ o malobrojnoj navijačkoj skupini koja nema toliko navijača, tako da im pokušavamo izaći u susret i pomoći na taj način.

Utjecaj navijačkih skupina na poboljšanje izvedbe ili djelovanja kluba

9. Primjećujete li da bodrenje navijačkih skupina ima izravni utjecaj na bolju izvedbu na terenu Vaše momčadi? Je li bodrenje navijačkih skupina izazvalo samo pozitivne ili nekada i negativne efekte izvedbe momčadi na terenu – možete li navesti i neki primjer?

Da, ali veliki problem je i manjak gledatelja na utakmicama i mislim da većina klubova, osim „velike četvorke“, imaju problem s navijačima na tribinama, da ih je premalo i da se trudimo

privući što veći broj gledatelja, što veći broja navijača i da to svakako pozitivno djeluje na momčad. Kao što sam rekla, stvara se taj neki pozitivan pritisak. Takva atmosfera je sigurno nešto što im pomaže u ostvarivanju boljih rezultata, tako da je česta komunikacija između kluba i igrača prema van da bi se privukao što veći broj navijača. Ne bih rekla da je bilo negativnih izvedba zbog naše navijačke skupine.

10. Koju ulogu smatrate da trebaju imati navijači u radu nogometnog kluba (na primjer dolazak na stadion, na utakmice i događanja u organizaciji kluba, kupovanje ulaznica i navijačkih suvenira i rekvizita, članstvo kluba ili izravno sudjelovanje u radu kluba u tijelima kluba)? U kojim tijelima – odborima, skupštini kluba, nadzornom odboru, Upravi kluba ili u nečem drugom?

Mislim da ima primjera da su članovi navijačke skupine i članovi Skupštine. Imamo primjere i Boysa koji su se htjeli više angažirati u radu Dinama. Sad, koliko je to dobro... Mislim da ipak treba imati neki svoj glas i da se trebaju navijači slušati, ali da, naravno, ne mogu svi biti uključeni u rad kluba. Mislim da treba postojati komunikacija između nekog člana navijačke skupine ili nekog voditelja s klubom kako bi se isto tako znale neke njihove želje, njihove potrebe i trebalo bi ih saslušati.

11. Imaju li navijači određenu društvenu ulogu?

Naravno, mislim da navijači, pogotovo stariji navijači, utječu na to kako će se ponašati mlađi navijači. Navijačke skupine moraju davati neki primjer i treba puno više izvještavati o nekim pozitivnim stvarima, jer imamo taj primjer Boysa s Grčkom gdje je puno njih bilo dečki od 18 godina, možda je čak bilo i maloljetnika, ali to su bili uglavnom jako mladi dečki i mislim da bi ti koji su stariji trebali biti primjer mlađima i svakako da imaju društvenu ulogu koju moraju na nekakav pozitivan način graditi. Zato kažem, to što se cijelo vrijeme izvještava o svim tim lošim stvarima, mislim da je to negativan primjer koji se ostavlja djeci, i negativan primjer onim mlađima.

4.3.4. Intervju - klupski djelatnik 4

Opća pitanja

1. Spol:

Muški.

2. Dob:

55.

3. Koja je Vaša uloga u klubu – igrač, trener, član Uprave ili klupski djelatnik?

Klupski djelatnik.

Općenito o poznavanju navijačke scene

1. Koliko ste upoznati s djelovanjem navijačkih skupina u Hrvatskoj i svijetu?

Naravno da sam upoznat, ne samo zbog pozicije koju imam u klubu, nego i činjenice da sam svojedobno bio u navijačkim redovima.

2. Kakvo je Vaše općenito mišljenje o navijačkim skupinama?

Za istinske navijače, one koji vole i bodre svoju momčad i klub općenito, uvijek ću reći da su iznimno važni za kompletno funkcioniranje kluba, dobro ozračje i mogu biti generator poticajne atmosfere i za ostvarenje rezultatskih ambicija. Kada imamo suprotni primjer i destrukciju i nama u klubu je teže i kompleksnije funkcionirati, a igračima ispuniti očekivanja javnosti.

3. Jeste li upoznati s negativnim pojavama i incidentima navijača? Možete li navesti neke od njih?

Svatko tko ozbiljnije prati nogomet je upoznat i s tim ružnim pojavama koje, nažalost, idu s njim. Iako u našem klubu ne možemo reći da smo imali nekih posebnih problema s navijačima i nekakvim izgredima koji bi punili medijski prostor i imali žešći negativan odjek. Bilo je određenih situacija koje bi bilo bolje izbjeći, ali to je ipak beznačajno u odnosu na izgrede nekih drugih navijačkih skupina i u Hrvatskoj i u Europi.

4. Jeste li upoznati s humanitarnim radom i pozitivnim primjerima djelovanja navijačkih skupina? Možete li navesti primjere?

To je pak ljepša i pozitivna strana navijačkog pokreta. Bilo je puno primjera za koje znam, od pomaganja stradalima u poplavi u Gunji, nakon potresa u Zagrebu te na području Petrinje i Siska, učestalog dobrovoljnog darivanja krvi, skupljanja novca i pomoći obiteljima koje teško žive, volontiranja u nekim humanitarnim projektima...

Odnos i komunikacija s navijačkim skupinama

5. Poznajete li pripadnike navijačkih skupina? Ako da, u kakvim ste odnosima s njima – prijateljskim, poznanici, obitelj...

Osobno poznajem puno pripadnika navijačkih skupina i to raznih hrvatskih klubova. S mnogima od njih sam dobar prijatelj i često smo u komunikaciji. Tako će biti i ubuduće.

6. Komunicirate li s pripadnicima navijačkih skupina? Ako da, kako ocjenjujete tu komunikaciju? Na koji način komunicirate – izravnim kontaktom, druženjem, putem društvenih mreža, drugih kanala komunikacije na primjer Viber ili WhatsApp grupe.

Nerijetko se vidamo, pa i družimo jer se poznajemo dugi niz godina. Godinama sam bio član navijačke skupine i znam dosta starijih navijača moje generacije s kojima često komuniciram i telefonom, odnosno putem društvenih mreža. Njih puno toga zanima i imaju dosta pitanja, što je po meni i logično jer žele biti što više upoznati iznutra, iako im ne mogu uvijek baš sve reći.

7. Postoji li formalna ili neformalna komunikacija između kluba i navijačkih skupina? Na koji način?

Postoji i formalna i neformalna komunikacija i dobro da je tako. U određenim vremenskim intervalima, odnosno po ukazanoj potrebi organiziraju se i sastanci s predstavnicima navijačke grupe, ne samo tzv. ultrasa nego i ostalih navijača s kojima želimo imati kvalitetnu suradnju i partnerski odnos. Navijačima smo pomogli da dobiju

svoje prostorije u gradu, imaju i mogućnost zarade na samome stadionu budući da smo im ustupili prostor ispod njihove južne tribine gdje postavljaju svoje standove, pomažemo im u organizaciji prijevoza na gostovanja i kupovinom ulaznica za gostujuće utakmice kao i povlaštenom cijenom godišnjih pretplata za naš stadion. Također, sufinanciramo crtanje grafita diljem gradskih četvrti.

8. Pomažete li Vi osobno ili klub u radu navijačkih skupina? Na koji način?

Drago mi je što mogu pomoći u tom dijelu suradnje i svojim kontaktima i poznanstvima s većim brojem ljudi iz navijačke populacije. Često sam im spona ili nekakav posrednik i u razgovorima s Upravom, odnosno trenerima i igračima.

Utjecaj navijačkih skupina na poboljšanje izvedbe ili djelovanja kluba

9. Primjećujete li da bodrenje navijačkih skupina ima izravni utjecaj na bolju izvedbu na terenu Vaše momčadi? Je li bodrenje navijačkih skupina izazvalo samo pozitivne ili nekada i negativne efekte izvedbe momčadi na terenu – možete li navesti i neki primjer?

Nekada baš navijači znaju napraviti taj presudni korak do neke važne pobjede ili izbjegavanja poraza jer momčadi daju dodatni impuls, kada već i ponestaje snage i koncentracije na terenu. Puno puta su nam igrači znali izjaviti nakon utakmica da ih je baš navijačka podrška nosila do uspjeha. Dakle, moglo bi se reći da je to i izravni utjecaj na samu nogometnu izvedbu jer je navijanje uvijek motivirajuće i donosi određene efekte. Ima i onih drugih primjera, kada se loša atmosfera s tribina prenese i na travnjak, pa su učinci sasvim suprotni u odnosu na ove prethodne... Mogao bih nabrajati jako puno utakmica u kojima su navijači naprosto nosili momčad, poput europskih pobjeda, ali i u domaćim derbijima.

10. Koju ulogu smatrate da trebaju imati navijači u radu nogometnog kluba (na primjer dolazak na stadion, na utakmice i događanja u organizaciji kluba, kupovanje ulaznica i navijačkih suvenira i rekvizita, članstvo kluba ili izravno sudjelovanje u

radu kluba u tijelima kluba)? U kojim tijelima – odborima, skupštini kluba, nadzornom odboru, Upravi kluba ili u nečem drugom?

Najsretniji smo kada navijači stvore ugođaj u kojem je zadovoljstvo ne samo igrati nego i doći na utakmicu. Mislim da uvijek trebaju biti uz svoj klub i kada rezultati nisu onakvi kakve svi skupa priželjkujemo. Vjernost je pritom itekako bitna i ne bi smjela biti ničemu podložna. Što se tiče nekih drugih stvari, mislim da je poželjno da iz navijačke populacije dolaze određeni prijedlozi, recimo po pitanju Fan shopa, klupskih evenata, organizacije gostovanja ili koreografija na našem stadionu, zajedničkih promotivnih projekata poput nekih podcasta, izdavanja revija i kalendara, oslikavanja nekih gradskih prostora lijepim grafitima...

11. Imaju li navijači određenu društvenu ulogu?

Uloga navijača je sve samo ne sporedna. U zdravoj navijačkoj atmosferi stvara se i osjećaj pripadnosti klubu i gradu u kojemu živimo, učimo se nekim vrijednostima zajedništva i odanosti grupi, a s druge strane, kada huligani dominiraju navijačkom scenom svjedoci smo kako sve može otići i u nekom drugom smjeru, devijantnom i rušilačkom, što nikako ne bi smjelo imati veze sa sportom i njegovom ulogom u društvu, općenito.

4.3.5. Intervju - klupski djelatnik 5

Opća pitanja

1. Spol:

Muški.

2. Dob:

49.

3. Koja je Vaša uloga u klubu – igrač, trener, član Uprave ili klupski djelatnik?

Klupski djelatnik.

Općenito o poznavanju navijačke scene

1. Koliko ste upoznati s djelovanjem navijačkih skupina u Hrvatskoj i svijetu?

Poprilično.

2. Kakvo je Vaše općenito mišljenje o navijačkim skupinama?

Generalno mogu biti velika podrška klubu, a isto tako mogu nanijeti veliku štetu klubu, negativno mogu utjecati isticanjem zabranjenih parola, navijačkih rekvizita koji su zabranjeni na sportskim terenima. Klub je izravno odgovoran za ponašanje navijača što je nekad veliki problem klupskoj upravi koja ne može uticati na njihovo ponašanje.

3. Jeste li upoznati s negativnim pojavama i incidentima navijača? Možete li navesti neke od njih?

Npr. prekidi utakmica izazvani ubacivanjem zabranjenih rekvizita i predmeta na sam teren, organizirane tučnjave navijačkih skupina.

4. Jeste li upoznati s humanitarnim radom i pozitivnim primjerima djelovanja navijačkih skupina? Možete li navesti primjere?

Jesam, kad navijači izravno pozivaju na prikupljanje sredstava za pomoć djeci ili određenim grupama kojima su potrebna sredstva za liječenje ili slično. Navijačke skupine javno apeliraju da se odazovemo i pomognemo pri skupljanju pomoći.

Odnos i komunikacija s navijačkim skupinama

5. Poznajete li pripadnike navijačkih skupina? Ako da, u kakvim ste odnosima s njima – prijateljskim, poznanici, obitelj...

Poznanici, komunikacija s navijačima u blizini sportskog terena ili prilikom odlaska na gostujuće utakmice.

6. Komunicirate li s pripadnicima navijačkih skupina? Ako da, kako ocjenjujete tu komunikaciju? Na koji način komunicirate – izravnim kontaktom, druženjem, putem društvenih mreža, drugih kanala komunikacije na primjer Viber ili WhatsApp grupe.

Razni su načini komunikacije, od izravne pa i ovih što ste naveli.

7. Postoji li formalna ili neformalna komunikacija između kluba i navijačkih skupina? Na koji način?

Postoji. Organiziraju se sastanci uprave kluba i navijačke skupine.

8. Pomažete li Vi osobno ili klub u radu navijačkih skupina? Na koji način?

Suradnja može biti u vidu pomoći pri organizaciji putovanja, podrška određenim navijačkim aktivnostima, pomoć pri kupnji materijala za izradu transparenata.

Utjecaj navijačkih skupina na poboljšanje izvedbe ili djelovanja kluba

9. Pitanje za trenere ili klupskog djelatnika i člana Uprave: Primjećujete li da bodrenje navijačkih skupina ima izravni utjecaj na bolju izvedbu na terenu Vaše momčadi? Je li bodrenje navijačkih skupina izazvalo samo pozitivne ili nekada i negativne efekte izvedbe momčadi na terenu – možete navesti i neki primjer?

Može biti i pozitivan i negativan utjecaj na samoj utakmici. Ako veliki broj navijača navija i podržava klub, a klub ima posjed može se dogoditi da klub postigne zgoditak, a isto tako, ako je ekipa dominantna, a navijači pale baklje i bacaju petarde sudac može napraviti prekid pa ekipa izgubi ritam i tada protivnička ekipa može iskoristiti trenutak i preuzeti inicijativu na terenu.

10. Koju ulogu smatrate da trebaju imati navijači u radu nogometnog kluba? Dolazak na stadion, na utakmice i događanja u organizaciji kluba, kupovanje ulaznica i navijačkih suvenira i rekvizita, članstvo kluba ili izravno sudjelovanje u radu kluba u tijelima kluba. Kojim tijelima – odborima, skupštini kluba, nadzornom odboru, Upravi kluba ili u nečem drugom.

Navijačke skupine trebaju imati minimalno jednog člana u upravnim tijelima kluba, kao npr. skupštini kluba.

11. Imaju li navijači određenu društvenu ulogu?

Imaju. Vrlo je bitno da su stadioni puni navijača, jer na taj način pokazuju pripadnost voljenom klubu, a isto tako uprava kluba i igrači ne bi postojali i igrali da nema navijača, konkretno

nogomet se igra zbog navijača. Navijačke skupine imaju direktan i izravan utjecaj na mlađi dio kluba, bilo da treniraju ili podržavaju s tribina svoj klub. Također pokazuju primjer kako se odnositi prema voljenom klubu, tako bi trebalo i prema svim društvenim aktivnostima unutar jedne sredine.

4.3.6. Intervju – klupski djelatnik 6

Opća pitanja

1. Spol.

Muški.

2. Dob:

40.

3. Koja je Vaša uloga u klubu – igrač, trener, član Uprave ili klupski djelatnik?

Klupski djelatnik i jedna od vodećih uloga u klubu.

Općenito o poznavanju navijačke scene

1. Koliko ste upoznati s djelovanjem navijačkih skupina u Hrvatskoj i svijetu?

Vrlo sam upoznat. Kao klupski djelatnik zapravo moram biti u kontaktu s navijačima.

2. Kakvo je Vaše općenito mišljenje o navijačkim skupinama?

Navijačke skupine su neophodne u nogometu. Ali ovdje u Hrvatskoj nema, kao u drugim zemljama, da su navijačke grupe bazirane na animaciji, ovdje je više fokusa na „ultrasima“. Dakle, teži se onome što, na primjer, u drugim zemljama koriste kao navijačke animacijske skupine gdje se stvaraju skandiranja i sve te stvari. I ovdje, iako imamo skandiranja, parade i sve te stvari, više je fokus na pirotehnici i na toj vidljivosti čvrstine i „hardcore-a“. Unutar stadiona manje, ali izvan stadiona je puno nasilja.

3. Jeste li upoznati s negativnim pojavama i incidentima navijača? Možete li navesti neke od njih?

Nažalost da. Što se tiče sigurnosti, moramo imati ozbiljnu organizaciju događaja kako bismo spriječili nasilje unutar i izvan stadiona. To je pitanje sigurnosti. Dakle, lokalna policija je ta koja

to rješava. Ali, nažalost, u ovoj zemlji još uvijek postoji okupljanje ultrasa koji se bore jedni s drugima, klubovi protiv klubova unutar stadiona, a na nekim stadionima trpimo invaziju na teren, a to zahtijeva prevenciju sigurnosti, ali i specijalnih snaga policije.

4. Jeste li upoznati s humanitarnim radom i pozitivnim primjerima djelovanja navijačkih skupina? Možete li navesti primjere?

Mi kao klub pokušavamo što je više moguće surađivati s navijačkim skupinama. U ovom slučaju našim „ultrasima“ na primjer, za Božić skupljajući hranu za ljude sa slabijim sredstvima, također i posjećivanjem udruga za Downov sindrom, škola i svim tim stvarima. Nastojimo s njima raditi zajedničke aktivnosti jer, iako su u ovom negativnom dijelu, imaju i podršku građana i priznanje gradova, stoga je također važno vidjeti tu vezu između kluba i navijača.

Odnos i komunikacija s navijačkim skupinama

5. Poznajete li pripadnike navijačkih skupina? Ako da, u kakvim ste odnosima s njima – prijateljskim, poznanici, obitelj...

Poznanike. Na primjer, u mom poslu ih trebam, kao što sam već rekao, povremeno sresti. Moram biti u kontaktu s njima. Moram znati njihove aktivnosti. Također u mom osobnom životu, izvan balkanskog nogometa imam prijatelje koji su uključeni u ultra animacijske grupe u drugim klubovima.

6. Komunicirate li s pripadnicima navijačkih skupina? Ako da, kako ocjenjujete tu komunikaciju? Na koji način komunicirate – izravnim kontaktom, druženjem, putem društvenih mreža, drugih kanala komunikacije na primjer Viber ili WhatsApp grupe.

Jako je dobra. Stvarno je jednostavna. Budući da smo mi nogometni klub, jednostavno izlažemo stvari i bavimo se problemima kluba i to im objašnjavamo. Iako, da budem iskren, baš i ne razumiju jer „ultrasi“ nemaju znanje o tome što je nogometni biznis. Oni razumiju ono što žele razumjeti i žele vidjeti i žele čuti. Dakle, u osnovi je to komunikacija o bilo kojem pitanju koje imaju. Mi objašnjavamo projekt, može im se svidjeti ili ne, ali to je realnost. Dakle, komunikacija je jednostavno otvorena i vrlo jasna. Društvene mreže služe samo za analizu. Moramo provjeriti i dobiti povratne informacije, jer povratne informacije ponekad, iako su uglavnom negativne od ove vrste ljudi, trebate procijeniti, i trebate raditi u skladu s njima, također pokušati zadovoljiti masu.

Inače, moji zaposlenici rade tako da postoji osoba koja komunicira s njima. I onda povremeno, svaka tri, četiri mjeseca održavam sastanke s predstavnicima navijača. Dakle, to su „ultrasi“. A onda imam veterane i druge, recimo fokusne grupe navijača koji su na sastanku. Svi zajedno govore isto, svi otvoreno razgovaraju i u biti, kao što sam rekao, stvarno je jasna komunikacija s njima.

7. Postoji li formalna ili neformalna komunikacija između kluba i navijačkih skupina? Na koji način?

I formalna i neformalna. Kao što sam rekao, imamo postavljenu strukturu. Formalno moramo imati jednu osobu koja s njima izravno komunicira. Neformalno, budući da smo u maloj regiji, stvarno je normalno imati osobu koja je prijatelj s nekolicinom njih, ili u srodstvu s nekoliko njih. Jer na isti način na koji radite formalnu komunikaciju, možete imati ovaj neformalni pristup i ovu neformalnu komunikaciju i razgovor s njima i sve to u svrhu komunikacije kluba.

8. Pomažete li Vi osobno ili klub u radu navijačkih skupina? Na koji način?

Od početka našeg projekta ovdje podržavamo promociju ulaznica za navijače. Uvijek pokušavamo prijeći s „ultrasa“ na animaciju, kao u ostatku Europe. Kako ćemo to učiniti? Uglavnom, dajemo im posebne pogodnosti za kupnju ulaznica, sezonskih ulaznica, a i da privuku što više mlađih navijača da budu uz njih i da rastu kao grupa. Dakle, to podrazumijeva rad sa školama. To podrazumijeva bonove i takvu vrstu aktivnosti.

Utjecaj navijačkih skupina na poboljšanje izvedbe ili djelovanja kluba

9. Primjećujete li da bodrenje navijačkih skupina ima izravni utjecaj na bolju izvedbu na terenu Vaše momčadi? Je li bodrenje navijačkih skupina izazvalo samo pozitivne ili nekada i negativne efekte izvedbe momčadi na terenu – možete li navesti i neki primjer?

Nažalost ima. Ne radi se samo o skandiranju i pritisku, ta atmosfera koja se stvara na nogometnim igralištima su i radnje koje utječu na samu izvedbu na terenu, kao kada uništavaju stvari, tuku se te se zbog takvih stvari treba zaustaviti igra na terenu. Na isti način, ako uklonite negativne stvari kao što su pirotehnika i sve te stvari, igrači, kada ih se podržava, kada im se skandira i kada je atmosfera protiv suparnika visoka, igrač povećava izdržljivost i povećava

apsolutno sve do razina koje nisu normalne. Uvijek je to kad je pozitivno. Vrlo je, vrlo pozitivno za igrača kada se tako osjeća.

10. Koju ulogu smatrate da trebaju imati navijači u radu nogometnog kluba (na primjer dolazak na stadion, na utakmice i događanja u organizaciji kluba, kupovanje ulaznica i navijačkih suvenira i rekvizita, članstvo kluba ili izravno sudjelovanje u radu kluba u tijelima kluba)? U kojim tijelima – odborima, skupštini kluba, nadzornom odboru, Upravi kluba ili u nečem drugom?

Ovisi o vrsti kluba koji imate. Na primjer, u našem klubu oni moraju biti saslušani. Oni moraju biti dio društvene mase. Naravno, oni moraju biti aktivni, po mom mišljenju, na društvenim mrežama. Oni moraju biti aktivni u društvenoj korporativnoj odgovornosti klubova. Trebaju biti uključeni u društvene aktivnosti, i moraju biti uključeni u rast kluba, pogotovo po mom mišljenju, s mlađim igračima iz akademije koji uskaču u prvu momčad, to je podrška društvu. Što se tiče menadžmenta, prema mom iskustvu, ne. Važno je da su vani, jer oni, kao što sam rekao prije, oni prema mom iskustvu miješaju stvari.

11. Imaju li navijači određenu društvenu ulogu?

Gledajte, oni imaju ulogu koju društvo prepoznaje, a društvo odlučuje je li to dobra ili loša uloga. Komplikirano je. Oni su evaluirani. Oni su podržani. Ali, nažalost, ovdje na Balkanu to se tjera na nešto loše. Dakle, recimo da nije toliko percipirano kao negativna stvar koliko bi se moglo percipirati kao negativno.

4.4. Intervjui s trenerima

Intervju je proveden s tri trenera kao sugovornika, od toga su sva tri trenera muškarci u dobi od 41, 45 i 48 godina. Intervjui su bili polustrukturirani jer su pitanja bila djelomično prilagođena njihovoj funkciji. Kao i kod intervju s klupskim djelatnicima i intervju s trenerima podijelili smo na opća pitanja, poznavanje navijačke scene, odnos i komunikaciju s navijačkim skupinama te na kraju nas je zanimalo njihovo viđenje o utjecaju navijačkih skupina na poboljšanje izvedbe same momčadi te na njihovu ulogu u djelovanju kluba.

4.4.1. Intervju – trener 1

Opća pitanja

1. Spol:

Muški.

2. Dob:

48.

3. Koja je Vaša uloga u klubu – igrač, trener, član Uprave ili klupski djelatnik?

Trener.

Općenito o poznavanju navijačke scene

1. Koliko ste upoznati s djelovanjem navijačkih skupina u Hrvatskoj i svijetu?

U Hrvatskoj sam malo bolje upoznat, ali ne mogu reći da sam stručnjak i ekspert.

2. Kakvo je Vaše općenito mišljenje o navijačkim skupinama?

Mislim da su oni možda i najbitniji za funkcioniranje kluba. Bez njih ne bi se desilo ni ovog šušura, niti bi to ljude pretjerano zanimalo jer je taj sport bitan i oko sporta se okupljamo, ali nekako mislim da navijači daju dodatnu energiju zbog koje velika masa ljudi dolazi na stadion i žele biti dio te energije, osjetiti tu energiju.

3. Jeste li upoznati s negativnim pojavama i incidentima navijača? Možete li navesti neke od njih?

Jesam, znam da oni imaju svoje kodekse ponašanja, da su oni ti koji brane svoj grad ili da idu u druge gradove pokazati da imaju, ajmo reći imaju hrabrosti pojaviti se, braniti boje svoga kluba, svoga grada itd. Poznato je da se dogovore i da ima dogovorenih nekakvih i tuča i takvih nekakvih stvari, što mislim da je njihov nekakav svijet i da oni u tom svijetu imaju svoja pravila i ponašanja i da na to nemamo nekakvog prevelikog utjecaja, osim kad to novinari napušu na nas „normalne ljude“.

4. Jeste li upoznati s humanitarnim radom i pozitivnim primjerima djelovanja navijačkih skupina? Možete li navesti primjere?

Uvijek su sigurno i u Petrinji, u Petrovoj, u Slavoniji kad su poplave i oni su bili prvi koji izlaze na teren i pomažu im kada se išlo u ratove. Prvo su došli navijači, znači ti isti koji se jučer na šake ili na palicama tuku jedan protiv drugoga sutradan zajedno zagrljeni idu dobiti metak ili se popeti i napraviti nekakvu stvar koju je teško opisati. Zato kažem, upoznat sam jako dobro s tim.

Odnos i komunikacija s navijačkim skupinama

5. Poznajete li pripadnike navijačkih skupina? Ako da, u kakvim ste odnosima s njima – prijateljskim, poznanici, obitelj...

Poznajem i imam ih jako dobrih, ne mogu reći prijatelja da se družimo svakodnevno, ali imam i prijatelja među njima.

6. Komunicirate li s pripadnicima navijačkih skupina? Ako da, kako ocjenjujete tu komunikaciju? Na koji način komunicirate – izravnim kontaktom, druženjem, putem društvenih mreža, drugih kanala komunikacije na primjer Viber ili WhatsApp grupe.

Komuniciram. Uvijek je to razgovor, sjednemo za stol, popričamo i, ono što je najljepše, tu ne trebaju biti nikakvi ugovori ni potpisi, nego je najbitnija da je data riječ i mislim da su to zadnji ljudi s kojima se na taj način može u današnjem svijetu. Sve što nije potpisano, napisano, pečatirano kod javnog bilježnika jako je teško nekome vjerovati, dok kod njih njihova riječ je sve.

7. Postoji li formalna ili neformalna komunikacija između kluba i navijačkih skupina? Na koji način?

Mislim da svaki klub koji drži do sebe i koji ima navijačku skupinu komunicira sa svojim navijačima. Šta bi sport bio bez navijača? Isto to nema nikakvog smisla, ne pomaže.

8. Pomažete li Vi osobno ili klub u radu navijačkih skupina? Na koji način?

Pa pomažemo u smislu toga da se dogovaramo, ajmo reći, kad bi bilo najbolje da je nekakva utakmica. To njima možda najviše odgovara i da budu na tribini smješteni, kakva glazba da se možda pušta s razglasom. Za gostovanja se uglavnom ne dogovaramo, ali to više oni preuzimaju na sebe, ali kad god bi nešto trebali, oni nama daju nekakav savjet. Tako da imamo dobru komunikaciju i jedni drugima izlazimo u susret. Isto tako i oko tih nekakvih humanitarnih akcija gdje će se možda organizirati kakva utakmica, pa onda oni tamo dođu da se skupi novac, i to Petrinja, Kutina, Slavonija, Hercegovina ili tako, te nekakve destinacije, ako je tamo potreba za nekoga skupiti nešto, pa onda mi odemo tamo. Mislim da je to nekakav način suradnje.

Utjecaj navijačkih skupina na poboljšanje izvedbe ili djelovanja kluba

9. Smatrate li da bodrenje navijačkih skupina ima izravni utjecaj na bolju izvedbu na terenu Vaše momčadi? Je li bodrenje navijačkih skupina izazvalo samo pozitivne ili nekada i negativne efekte izvedbe momčadi na terenu – možete li navesti i neki primjer?

Da, sto posto. U startu dok igrači nisu bili naviknuti na takvu podršku, što mislim da se dešava na svim borilištima kad je netko novi i to onda to može biti malo onako i pritisak. Kad ti to postane kao i sve u životu, kad dobiješ iskustvo toga onda mislim da je to samo dodatni poticaj i da ti je onda čudno kad nema navijača.

10. Koju ulogu smatrate da trebaju imati navijači u radu nogometnog kluba (na primjer dolazak na stadion, na utakmice i događanja u organizaciji kluba, kupovanje ulaznica i navijačkih suvenira i rekvizita, članstvo kluba ili izravno sudjelovanje u radu kluba u tijelima kluba)? U kojim tijelima – odborima, skupštini kluba, nadzornom odboru, Upravi kluba ili u nečem drugom?

Mislim da to ne postoji ni u jednom klubu, da navijači sudjeluju u radu tijela kluba u koji nisu izabrani. Znači, isto kao i u državi, ali i mi građani možemo sudjelovati u izvršnoj vlasti. Mislim svatko od nas građana se može prijaviti i biti političar pa sudjelovati u tome. Ako te ljudi izaberu,

mislim da da, mi smo svi navijači, tako da i oni koji su u klubu su svi oni navijači te ona klasična priča da Jurica može voditi klub. To su floskule da državu vodi ulica. Ista je stvar jer smo mi izabrali te koji nas vode. U svakom klubu je to isto ono što navijači mogu napraviti, ono što sam maloprije rekao. Oni mogu oko svojih stvari, na tribini ćemo biti ovdje i skupiti ćemo se toliko. Znači, to je nekakvo funkcioniranje. O njihovim pitanjima da li će navijači s ulice doći reći da će kupiti ovog igrača, mislim da to ne postoji u niti jednom klubu. Eto, to su jednostavno takve predrasude i floskule da ulica vodi klub. To ne postoji. Svaki normalan čovjek kada se zapita tko vodi državu. Ulica.

11. Imaju li navijači određenu društvenu ulogu?

Imaju, imaju. Oni su isto udruga navijača i oni kad se bore za nekakve svoje stvari, oni se organiziraju kao grupa i idu ispred ministarstva, idu na stadion i tamo izražavaju svoje nezadovoljstvo. E sad, da li je to uvijek formalno, nije. Oni to možda naprave nekad više neformalno kroz navijanje, kroz nekakav bunt, kroz takve neke stvari. U svakom slučaju, mislim da imaju društvenu ulogu i mislim da je to jedina skupina ljudi koja je neovisna. Znači, oni izražavaju svoje iskreno mišljenje dok mi svi ostali malo onako, zbog posla, zbog nekakvog svjetla javnosti nismo toliko iskreni koliko su oni. Oni su zbilja zadnje ono što je ostalo od demokracije, da se slobodno izražavaju.

4.4.2. Intervju – trener 2

Opća pitanja

1. Spol:

Muški.

2. Dob:

45.

3. Koja je Vaša uloga u klubu – igrač, trener, član Uprave ili klupski djelatnik?

Trener.

Općenito o poznavanju navijačke scene

1. Koliko ste upoznati s djelovanjem navijačkih skupina u Hrvatskoj i svijetu?

Bolje sam upoznat s domaćom navijačkom scenom, a o stranoj znam jako malo. Imam dosta prijatelja iz tih krugova i podosta informacija o njihovom radu i djelovanju.

2. Kakvo je Vaše općenito mišljenje o navijačkim skupinama?

Navijačke skupine su sastavni i važni dio nogometnog folklora u Hrvatskoj, rekao bih čak i našeg hrvatskog nogometnog identiteta. Oni su svojevrsni predstavnici kluba, grada i regije u kojoj žive i djeluju.

3. Jeste li upoznati s negativnim pojavama i incidentima navijača? Možete li navesti neke od njih?

Tučnjave izvan i na stadionu te upotreba pirotehničkih sredstava koja su opasna za njih same, a i za ostale ljude na stadionu su nešto što ih udaljava od kategorije normalnih pratitelja nogometnih događaja.

4. Jeste li upoznati s humanitarnim radom i pozitivnim primjerima djelovanja navijačkih skupina? Možete li navesti primjere?

Darivanje krvi je najučestaliji humanitarni čin kojeg prakticira navijačka skupina u gradu u kojem živim.

Odnos i komunikacija s navijačkim skupinama

5. Poznajete li pripadnike navijačkih skupina? Ako da, u kakvim ste odnosima s njima – prijateljskim, poznanici, obitelj...

Poznam jako puno ljudi iz navijačkih krugova, imam odlična iskustva s njima te sam s nekima od njih i pravi prijatelj.

6. Komunicirate li s pripadnicima navijačkih skupina? Ako da, kako ocjenjujete tu komunikaciju? Na koji način komunicirate – izravnim kontaktom, druženjem, putem društvenih mreža, drugih kanala komunikacije na primjer Viber ili WhatsApp grupe.

Komuniciram s njima u apsolutno svakom obliku. Kroz susrete u gradu, do Viber ili WhatsApp grupa...

7. Postoji li formalna ili neformalna komunikacija između kluba i navijačkih skupina?

Na koji način?

U mom klubu postoji i formalna i neformalna komunikacija. Ne znam previše o njihovoj suradnji.

8. Pomažete li Vi osobno ili klub u radu navijačkih skupina? Na koji način?

Pomažem individualno, a za klub ne znam konkretno.

Utjecaj navijačkih skupina na poboljšanje izvedbe ili djelovanja kluba

9. Primjećujete li da bodrenje navijačkih skupina ima izravni utjecaj na bolju izvedbu na terenu Vaše momčadi? Je li bodrenje navijačkih skupina izazvalo samo pozitivne ili nekada i negativne efekte izvedbe momčadi na terenu – možete li navesti i neki primjer?

Navijači imaju velik utjecaj na samu izvedbu na terenu, a ponekad utječu i na sam rezultat tj. ishod utakmice. Stvore svojim navijanjem i energijom atmosferu koja utječe na obje momčadi koje se suprotstavljaju te također i na suce utakmice.

Kao negativan primjer naveo bih svako negativno navijanje protiv naše momčadi koje je gotovo uvijek dovelo i do negativnog rezultata na kraju utakmice.

10. Koju ulogu smatrate da trebaju imati navijači u radu nogometnog kluba (na primjer dolazak na stadion, na utakmice i događanja u organizaciji kluba, kupovanje ulaznica i navijačkih suvenira i rekvizita, članstvo kluba ili izravno sudjelovanje u radu kluba u tijelima kluba)? U kojim tijelima – odborima, skupštini kluba, nadzornom odboru, Upravi kluba ili u nečem drugom?

Navijači trebaju imati navijačku ulogu, nikako ne i upravljačku. Navijač ima svoj klub kojeg voli, prati i bodri. To je njegov identitet, njegova "nogometno-radna knjižica" kojom se diči i ponosi diljem zemlje.

11. Imaju li navijači određenu društvenu ulogu?

Na drugom pitanju sam donekle odgovorio na ovo pitanje.

4.4.3. Intervju – trener 3

Opća pitanja

1. Spol:

Muški.

2. Dob:

41.

3. Koja je Vaša uloga u klubu – igrač, trener, član Uprave ili klupski djelatnik?

Trener.

Općenito o poznavanju navijačke scene

1. Koliko ste upoznati s djelovanjem navijačkih skupina u Hrvatskoj i svijetu?

Slabo sam upoznat.

2. Kakvo je Vaše općenito mišljenje o navijačkim skupinama?

Podijeljeno = i pozitivno i negativno.

3. Jeste li upoznati s negativnim pojavama i incidentima navijača? Možete li navesti neke od njih?

Jesam, puno sukoba među skupinama i devijantno ponašanje.

4. Jeste li upoznati s humanitarnim radom i pozitivnim primjerima djelovanja navijačkih skupina? Možete li navesti primjere?

Jesam. BBB su pomogli djeci i roditeljima u Klaićevoj u Zagrebu.

Odnos i komunikacija s navijačkim skupinama

5. Poznajete li pripadnike navijačkih skupina? Ako da, u kakvim ste odnosima s njima – prijateljskim, poznanici, obitelj...

Poznajem neke, imamo korektan odnos.

6. Komunicirate li s pripadnicima navijačkih skupina? Ako da, kako ocjenjujete tu komunikaciju? Na koji način komunicirate – izravnim kontaktom, druženjem, putem društvenih mreža, drugih kanala komunikacije na primjer Viber ili Whatsapp grupe.

Ne komuniciram.

7. Postoji li formalna ili neformalna komunikacija između kluba i navijačkih skupina? Na koji način?

Ima neformalna komunikacija s vođom navijača oko razno raznih tema.

8. Pomažete li Vi osobno ili klub u radu navijačkih skupina? Na koji način?

Ja ne, a za klub ne znam.

Utjecaj navijačkih skupina na poboljšanje izvedbe ili djelovanja kluba

9. Pitanje za trenere ili klupskog djelatnika i člana Uprave: Primjećujete li da bodrenje navijačkih skupina ima izravni utjecaj na bolju izvedbu na terenu Vaše momčadi? Je li bodrenje navijačkih skupina izazvalo samo pozitivne ili nekada i negativne efekte izvedbe momčadi na terenu –možete navesti i neki primjer?

Djeluje u oba smjera, nekada igrači zbog užarene atmosfere idu previše agresivno i bez kontrole te to zna dovesti do brojnih grešaka, a s druge strane ta užarena atmosfera zna paralizirati protivnika i onda postigneš koji pogodak dok se protivnik ne navikne na atmosferu.

10. Koju ulogu smatrate da trebaju imati navijači u radu nogometnog kluba? Dolazak na stadion, na utakmice i događanja u organizaciji kluba, kupovanje ulaznica i navijačkih suvenira i rekvizita, članstvo kluba ili izravno sudjelovanje u radu kluba u tijelima kluba. Kojim tijelima – odborima, skupštini kluba, nadzornom odboru, Upravi kluba ili u nečem drugom.

Trebali bi imati svog predstavnika u nekom klupskom tijelu da mogu iznijeti svoja mišljenja i stajališta i kako bi mogli zajedno s klubom organizirati sve potrebno za gromoglasno navijanje i bodrenje svog kluba tijekom domaćih i gostujućih utakmica.

11. Imaju li navijači određenu društvenu ulogu?

Imaju, oni su bitan čimbenik svakog sporta jer unose ono najbitnije u sport...čistu emociju!

4.5. Intervjui s nogometašima

Sveukupno je petero muških nogometaša starosti 18, 20, 22, 23 i 26 godina sudjelovalo u intervjuima.

4.5.1. Intervju – igrač 1

Opća pitanja

1. Spol:

Muški.

2. Dob:

22.

3. Koja je Vaša uloga u klubu – igrač, trener, član Uprave ili klupski djelatnik?

Igrač.

Općenito o poznavanju navijačke scene

1. Koliko ste upoznati s djelovanjem navijačkih skupina u Hrvatskoj i svijetu?

Pa ne baš pretjerano. Znam kako djeluje naš klub i to sve, ali sad baš da se razumijem u to navijanje, kako oni djeluju, to baš i ne razumijem i ne pratim.

2. Kakvo je Vaše općenito mišljenje o navijačkim skupinama?

Pa imam dobro mišljenje šta se toga tiče, osim kada govorimo o huliganizma, ali mislim da nema navijača da sport ne bi bio toliko zanimljiv.

3. Jeste li upoznati s negativnim pojavama i incidentima navijača? Možete li navesti neke od njih?

Pa jesam, npr. sad ovaj sukob u Grčkoj što se dogodilo da su Bad Blue Boysi na kraju ispaštali, bili u zatvoru. Radi tih tučnjava svako malo bude nekih sukoba između navijačkih skupina itd.

4. Jeste li upoznati s humanitarnim radom i pozitivnim primjerima djelovanja navijačkih skupina? Možete li navesti primjere?

Jesam, kad je bio potres u Petrinji, Boysi i Torcida, sve ove manje više navijačke skupine iz Hrvatske su prvi bili ti koji su pomagali ljudima. Isto tako, kad je trebalo sve stvari iz bolnice u Petrovoj micati, to sve. Navijači su bili prvi koji su izlazili na ulice i pomagali svima.

Odnos i komunikacija s navijačkim skupinama

5. Poznajete li pripadnike navijačkih skupina? Ako da, u kakvim ste odnosima s njima – prijateljskim, poznanici, obitelj...

Neke poznajem, ali to je većinom ovako samo poznanstvo.

6. Komunicirate li s pripadnicima navijačkih skupina? Ako da, kako ocjenjujete tu komunikaciju? Na koji način komunicirate – izravnim kontaktom, druženjem, putem društvenih mreža, drugih kanala komunikacije na primjer Viber ili WhatsApp grupe.

Iskreno, izbjegavam komunicirati s navijačima.

7. Postoji li formalna ili neformalna komunikacija između kluba i navijačkih skupina? Na koji način?

Mislim da postoji. Mislim da ima i jedne i druge, i formalne i neformalne komunikacije između kluba i navijača. Ima i formalna, sve se zna. Što se tiče neformalne je uvijek postojao neki oblik,, barem pretpostavljam. Kod nas u klubu kad je bilo finale, uvijek ovi iz kluba koji su na višim funkcijama, poznavali su ove određene lokalne navijače, glavne među navijačima i komunicirali su s njima, da prvenstveno naprave reda na tribini. Tako da ima komunikacija sigurno između kluba i navijača.

8. Pomažete li Vi osobno ili klub u radu navijačkih skupina? Na koji način?

Pa pomažem klubu, ovisi što klub od mene traži. To uvijek budu neki razni navijači, mislim razne akcije pozivanja navijača, druženje s navijačima, ali sada konkretno ja da iniciram sam nešto, to ne.

Utjecaj navijačkih skupina na poboljšanje izvedbe ili djelovanja kluba

9. Smatrate li da bodrenje navijačkih skupina ima izravni utjecaj na Vašu izvedbu na terenu? Je li bodrenje navijačkih skupina kod Vas izazvalo samo pozitivne ili je bilo i negativnih efekata na vašu izvedbu na terenu – možete navesti i primjer?

Sigurno da da. Mislim da je u principu uvijek pozitivna. Sigurno da je ljepše kad ljudi navijaju za tebe nego protiv tebe.

10. Koju ulogu smatrate da trebaju imati navijači u radu nogometnog kluba (na primjer dolazak na stadion, na utakmice i događanja u organizaciji kluba, kupovanje ulaznica i navijačkih suvenira i rekvizita, članstvo kluba ili izravno sudjelovanje u radu kluba u tijelima kluba)? U kojim tijelima – odborima, skupštini kluba, nadzornom odboru, Upravi kluba ili u nečem drugom?

Pa prvenstveno mislim da bi njihova glavna zadaća bila navijanja samo na utakmicama. Naš klub funkcionira na način da i članovi, odnosno navijači imaju svoj glas. Sad u kojoj mjeri je to dozvoljeno, a opet, to je druga stvar. Ako je to neka racionalna razina, onda mislim da mogu biti uključeni u rad kluba, ali opet prvenstveno mislim da bi navijači trebali biti na tribinama i navijati. Neće neki, da se krivo ne izrazim, huligan doći i odlučivati o tome što će klubu, kako klub funkcionira. Ali normalno, ako je to do neke mjere, onda zašto ne?

11. Imaju li navijači određenu društvenu ulogu?

Smatram da da. Navijači su glavni pokretači nekih akcija. Konkretno, već smo naveli što se tiče pomaganje ljudima u potresima i u raznim stvarima. Mislim da su oni ti koji mogu dići ljudi na noge i potaknuti ostale da se nečemu pridruže.

4.5.2. Intervju – igrač 2

Opća pitanja

1. Spol:

Muški.

2. Dob:

20.

3. Koja je Vaša uloga u klubu – igrač, trener, član Uprave ili klupski djelatnik?

Igrač.

Općenito o poznavanju navijačke scene

1. Koliko ste upoznati s djelovanjem navijačkih skupina u Hrvatskoj i svijetu?

Upoznat sam s time većinom preko medija, znam im imena i tako.

2. Kakvo je Vaše općenito mišljenje o navijačkim skupinama?

Nemam neko određeno mišljenje o njima.

3. Jeste li upoznati s negativnim pojavama i incidentima navijača? Možete li navesti neke od njih?

Jesam, većinom neredi na utakmicama što sam osobno i vidio, na primjer bakljada, tučnjave i tako.

4. Jeste li upoznati s humanitarnim radom i pozitivnim primjerima djelovanja navijačkih skupina? Možete li navesti primjere?

I to isto jesam, kad je bio potres u Zagrebu i poplave u Slavoniji, oni su među prvima bili i pomagali.

Odnos i komunikacija s navijačkim skupinama

5. Poznajete li pripadnike navijačkih skupina? Ako da, u kakvim ste odnosima s njima – prijateljskim, poznanici, obitelj...

Ne poznajem.

6. Komunicirate li s pripadnicima navijačkih skupina? Ako da, kako ocjenjujete tu komunikaciju? Na koji način komunicirate – izravnim kontaktom, druženjem, putem društvenih mreža, drugih kanala komunikacije na primjer Viber ili WhatsApp grupe.

Niti to. Ne komuniciram,

7. Postoji li formalna ili neformalna komunikacija između kluba i navijačkih skupina? Na koji način?

Pa koliko ja znam postoji, a sad na koji način ne znam.

8. Pomažete li Vi osobno ili klub u radu navijačkih skupina? Na koji način?

Ja ne osobno, a klub mislim da pomaže. Što se tiče organizacije utakmice, mislim da si pomažu međusobno.

Utjecaj navijačkih skupina na poboljšanje izvedbe ili djelovanja kluba

9. Smatrate li da bodrenje navijačkih skupina ima izravni utjecaj na Vašu izvedbu na terenu? Je li bodrenje navijačkih skupina kod Vas izazvalo samo pozitivne ili je bilo i negativnih efekata na vašu izvedbu na terenu – možete navesti i primjer?

Mislim da meni to osobno pomaže, a sad ovisi od igrača do igrača. Meni je bilo samo pozitivnih, ali poznajem igrače kojima je bilo i negativnog utjecaja.

10. Koju ulogu smatrate da trebaju imati navijači u radu nogometnog kluba (na primjer dolazak na stadion, na utakmice i događanja u organizaciji kluba, kupovanje ulaznica i navijačkih suvenira i rekvizita, članstvo kluba ili izravno sudjelovanje u radu kluba u tijelima kluba)? U kojim tijelima – odborima, skupštini kluba, nadzornom odboru, Upravi kluba ili u nečem drugom?

Mislim da im nije mjesto, što se tiče toga u klubu, nego većinom da dođu samo na utakmicu, da bodre svoju ekipu i to je to.

11. Imaju li navijači određenu društvenu ulogu?

Mislim da imaju, ali većinom su organizirani preko vlastitih udruga i organiziraju prosvjede, bojkote.

4.5.3. Intervju – igrač 3

Opća pitanja

1. Spol:

Muški.

2. Dob:

23.

3. Koja je Vaša uloga u klubu – igrač, trener, član Uprave ili klupski djelatnik?

Igrač.

Općenito o poznavanju navijačke scene

1. Koliko ste upoznati s djelovanjem navijačkih skupina u Hrvatskoj i svijetu?

Upoznat sam s djelovanjem navijačkih skupina kao igrač koji igra u Hrvatskoj nogometnoj ligi.

2. Kakvo je Vaše općenito mišljenje o navijačkim skupinama?

Imam dobro mišljenje o navijačkim skupinama, nogomet se i igra zbog navijača, zaslužni su za atmosferu na stadionima i daju neku draž na utakmicama.

3. Jeste li upoznati s negativnim pojavama i incidentima navijača? Možete li navesti neke od njih?

Naravno da ima i negativnih pojava među navijačima, međusobne tučnjave, razni incidenti koji se dešavaju izazvani navijačkim skupinama.

4. Jeste li upoznati s humanitarnim radom i pozitivnim primjerima djelovanja navijačkih skupina? Možete li navesti primjere?

Navijačke skupine, kako god netko ima loše mišljenje, mislim da su uvijek spremne prve pomoći i uvijek su tu kad zatreba. Primjer je potres koji je pogodio i Zagreb i Sisak. Razne navijačke skupine diljem Hrvatske su prve bile tamo i pomagale u čišćenju i svemu. Torcida je sada isto dečku iz Koprivnice i njegovoj obitelji pomogla na razne načine kada je bio maltretiran i to je isto za svaku pohvalu.

Odnos i komunikacija s navijačkim skupinama

5. Poznajete li pripadnike navijačkih skupina? Ako da, u kakvim ste odnosima s njima – prijateljskim, poznanici, obitelj...

Imam par prijatelja koji navijaju za Dinamo i Hajduk pošto su to najveće navijačke skupine u Hrvatskoj.

6. Komunicirate li s pripadnicima navijačkih skupina? Ako da, kako ocjenjujete tu komunikaciju? Na koji način komunicirate – izravnim kontaktom, druženjem, putem društvenih mreža, drugih kanala komunikacije na primjer Viber ili WhatsApp grupe.

Komuniciram s njima normalno, i preko društvenih mreža i druženjem.

7. Postoji li formalna ili neformalna komunikacija između kluba i navijačkih skupina? Na koji način?

Komunikacija nam je prijateljska, naravno da oni uvijek ističu i navijaju za svoj klub, ali to je sve normalno i nemam ništa protiv toga.

8. Pomažete li Vi osobno ili klub u radu navijačkih skupina? Na koji način?

Mi kao klub imamo posebne navijače i uvijek im rado pomognemo, izađemo im u susret druženjem ili nekom promocijom. Jako smo sretni i drago nam je da su na tribinama i bodre nas.

Utjecaj navijačkih skupina na poboljšanje izvedbe ili djelovanja kluba

9. Smatrate li da bodrenje navijačkih skupina ima izravni utjecaj na Vašu izvedbu na terenu? Je li bodrenje navijačkih skupina kod Vas izazvalo samo pozitivne ili je bilo i negativnih efekata na vašu izvedbu na terenu – možete navesti i primjer?

Navijačke skupine na mene tokom utakmice su ostavile samo pozitivan utjecaj do sad, kao što sam rekao, drugačije je i bolje igrati pred punim stadionom i boljom atmosferom za koju su zadužene navijačke skupine.

10. Koju ulogu smatrate da trebaju imati navijači u radu nogometnog kluba (na primjer dolazak na stadion, na utakmice i događanja u organizaciji kluba, kupovanje ulaznica i navijačkih suvenira i rekvizita, članstvo kluba ili izravno sudjelovanje u radu kluba u tijelima kluba)? U kojim tijelima – odborima, skupštini kluba, nadzornom odboru, Upravi kluba ili u nečem drugom?

Smatram da trebaju dolaziti na stadion.

11. Imaju li navijači određenu društvenu ulogu?

Naravno, kad je teško nekad na terenu da te podigne malo i ohrabri, da neki dodatan poticaj kad čuješ navijače i da su vrlo bitni tokom utakmice.

4.5.4. Intervju – igrač 4

Opća pitanja

1. Spol:

Muški.

2. Dob:

26.

3. Koja je Vaša uloga u klubu – igrač, trener, član Uprave ili klupski djelatnik?

Igrač.

Općenito o poznavanju navijačke scene

1. Koliko ste upoznati s djelovanjem navijačkih skupina u Hrvatskoj i svijetu?

Mislim da je svaki aktivni igrač s tim upoznat pa sam tako i ja.

2. Kakvo je Vaše općenito mišljenje o navijačkim skupinama?

Navijači mogu biti jako bitni, ali oni koji se često nazivaju navijačima, a to zapravo nisu, imaju i destruktivnu stranu.

3. Jeste li upoznati s negativnim pojavama i incidentima navijača? Možete li navesti neke od njih?

Puno je ružnih situacija i žao mi je što je tako. Nekada si ljudi ipak previše toga dopuštaju iako ja takve zapravo i ne smatram pravim navijačima. Primjera tuča je previše i kod nas i diljem Europe i svijeta.

4. Jeste li upoznati s humanitarnim radom i pozitivnim primjerima djelovanja navijačkih skupina? Možete li navesti primjere?

Tu se pokazuju pravi navijači jer se znaju i hoće organizirati kada drugima treba pomoći. Sjećam se da su naši navijači išli pomoći stradalima u potresu u Petrinji i Sisku.

Odnos i komunikacija s navijačkim skupinama

5. Poznajete li pripadnike navijačkih skupina? Ako da, u kakvim ste odnosima s njima – prijateljskim, poznanici, obitelj...

Znam neke navijače, međutim, ne mogu reći da sam s njima baš prijatelj jer nisu to neka druženja i vrijeme koje provodimo zajedno.

6. Komunicirate li s pripadnicima navijačkih skupina? Ako da, kako ocjenjujete tu komunikaciju? Na koji način komunicirate – izravnim kontaktom, druženjem, putem

društvenih mreža, drugih kanala komunikacije na primjer Viber ili WhatsApp grupe.

Nekada me susretnu i u gradu, nešto pitaju ili komentiraju, a neugodnih iskustava nisam imao. Isto je tako i na društvenim mrežama. Korektno, uglavnom.

7. Postoji li formalna ili neformalna komunikacija između kluba i navijačkih skupina? Na koji način?

Mi igrači ne pričamo baš nešto puno o tome, ali mislim da postoji. Čini mi se barem tako, ali ne znam ništa konkretnije.

8. Pomažete li Vi osobno ili klub u radu navijačkih skupina? Na koji način?

Mogu ponoviti ovo iz prošlog odgovora. Nešto se sigurno radi po tom pitanju, ali se mi igrači ne bavimo time.

Utjecaj navijačkih skupina na poboljšanje izvedbe ili djelovanja kluba

9. Smatrate li da bodrenje navijačkih skupina ima izravni utjecaj na Vašu izvedbu na terenu? Je li bodrenje navijačkih skupina kod Vas izazvalo samo pozitivne ili je bilo i negativnih efekata na vašu izvedbu na terenu – možete navesti i primjer?

Kako ne! Kada nas navijači maksimalno podržavaju onda se izvlači i zadnji atom snage na terenu, a kada je suprotno znamo upadati u niz pogrešaka jer atmosfera ne bude poticajna i postane opterećujuća.

10. Koju ulogu smatrate da trebaju imati navijači u radu nogometnog kluba (na primjer dolazak na stadion, na utakmice i događanja u organizaciji kluba, kupovanje ulaznica i navijačkih suvenira i rekvizita, članstvo kluba ili izravno sudjelovanje u radu kluba u tijelima kluba)? U kojim tijelima – odborima, skupštini kluba, nadzornom odboru, Upravi kluba ili u nečem drugom?

Logično mi je da navijači budu članovi kluba za koji ih veže pripadnost. Lijepo mi je kada se okupe u velikom broju i prate nas i na gostovanjima, kao što je recimo bio slučaj

prošle godine u europskoj utakmici. Lijepo mi ih je vidjeti kako se i na stadionu okupljaju već dva sata prije utakmice na stadionu i družu se.

11. Imaju li navijači određenu društvenu ulogu?

Puno se priča o navijačima, evo i sada za vrijeme Europskog prvenstva. Vidimo kakvu potporu daju hrvatskoj reprezentaciji i to je nešto posebno. Nema ozbiljnog nogometa bez navijača, to je sigurno.

4.5.5. Intervju – igrač 5

Opća pitanja

1. Spol:

Muški.

2. Dob:

18.

3. Koja je Vaša uloga u klubu – igrač, trener, član Uprave ili klupski djelatnik?

Igrač.

Općenito o poznavanju navijačke scene

1. Koliko ste upoznati s djelovanjem navijačkih skupina u Hrvatskoj i svijetu?

Površno.

2. Kakvo je Vaše općenito mišljenje o navijačkim skupinama?

Smatram da navijačke skupine imaju veliki doprinos rezultatima kluba, te da njihova podrška znači igračima i donosi veliku motivaciju.

3. Jeste li upoznati s negativnim pojavama i incidentima navijača? Možete li navesti neke od njih?

Tučnjave i sukobi između navijačkih skupina, ulasci na teren, prijetnje igračima.

4. Jeste li upoznati s humanitarnim radom i pozitivnim primjerima djelovanja navijačkih skupina? Možete li navesti primjere?

Skupljanje novca za ekonomski ugrožene ili one koji boluju od težih bolesti.

Odnos i komunikacija s navijačkim skupinama

5. Poznajete li pripadnike navijačkih skupina? Ako da, u kakvim ste odnosima s njima – prijateljskim, poznanici, obitelj...

Da, prijateljskim.

6. Komunicirate li s pripadnicima navijačkih skupina? Ako da, kako ocjenjujete tu komunikaciju? Na koji način komunicirate – izravnim kontaktom, druženjem, putem društvenih mreža, drugih kanala komunikacije na primjer Viber ili Whatsapp grupe.

Pozitivno. Prijateljski komuniciram s pripadnicima navijačkih skupina.

7. Postoji li formalna ili neformalna komunikacija između kluba i navijačkih skupina? Na koji način?

Ne znam.

8. Pomažete li Vi osobno ili klub u radu navijačkih skupina? Na koji način?

Osobno ne previše, a za klub ne znam.

Utjecaj navijačkih skupina na poboljšanje izvedbe ili djelovanja kluba

9. Smatrate li vi da bodrenje navijačkih skupina ima izravni utjecaj na Vašu izvedbu na terenu? Je li bodrenje navijačkih skupina kod Vas izazvalo samo pozitivne ili je bilo negativnih efekata na vašu izvedbu na terenu – možete navesti i primjer?

Smatram da veći broj navijača, koreografije i pjevanje navijačkih pjesama potiče pozitivne izvedbe.

10. Koju ulogu smatrate da trebaju imati navijači u radu nogometnog kluba? Dolazak na stadion, na utakmice i događanja u organizaciji kluba, kupovanje ulaznica i navijačkih suvenira i rekvizita, članstvo kluba ili izravno sudjelovanje u radu kluba u tijelima kluba. Kojim tijelima – odborima, skupštini kluba, nadzornom odboru, Upravi kluba ili u nečem drugom.

Ne znam.

11. Imaju li navijači određenu društvenu ulogu?

Imaju.

5. Analiza provedenih intervjua

Provedeno je sveukupno 14 intervjua, od čega je intervjuirano šest klupskih djelatnika, tri trenera i petorica nogometaša.

Općenito mišljenje intervjuiranih o navijačkim skupinama pretežito je pozitivno, intervjuirane osobe spominju i negativnu stranu navijača, ali prevladava uglavnom pozitivna percepcija. Svi anketirani upoznati su s negativnim pojavama i događajima koje kreiraju navijači. Jedan klupski djelatnik ipak smatra da „većina toga i dalje spada pod taj navijački folklor“. Klupski djelatnik i jedna od vodećih uloga u klubu također opisuje ozbiljnost situacije i problema uzrokovanih negativnim pojavama i incidentima navijača. Jedan anketirani trener na neki način opravdava njihovo ponašanje kodeksima ponašanja navijača, a ostali navode primjere negativnog ponašanja poput tučnjava i korištenja pirotehnike.

Kada je bila riječ o pozitivnim primjerima djelovanja navijačkih skupina svi su odgovorili potvrdno te, osim pomoći prilikom potresa, poplava, požara, korona virusa navode i Domovinski rat u koji su navijači išli kao branitelji. Također, spominju brojne humanitarne akcije u kojima im pomažu i klubovi.

Sljedeća se grupa pitanja odnosila na komunikaciju s navijačkim skupinama. Formalna komunikacija obavlja se putem web stranice kluba, društvenih mreža kluba, „newslettera“, izjava djelatnika kluba u medijima, „billboarda“, letaka koji se dijele na utakmicama, okruglog stola gdje se sastaju predstavnici navijačkih skupina s čelnicima kluba, sastanaka i putem telefonskog poziva.

Kao neformalni oblik komunikacije navode komuniciranje s navijačima u hodnicima dvorane prije utakmice u gradu, razgovor i druženje.

Što se tiče pomaganja u radu navijačkih skupina ističu zajedničko sudjelovanje u humanitarnim akcijama, pomoć oko ulaznica i organizacije putovanja i utakmica, pomoć u vidu suradnje i kao posrednik u razgovorima, podrška određenim navijačkim aktivnostima, pomoć pri kupnji materijala za izradu transparenata, druženje s navijačima i razne promocije.

Posljednja se grupa pitanja odnosi na utjecaj navijačkih skupina na poboljšanje izvedbe ili djelovanje kluba. Kod utjecaja navijačkih skupina na izvedbu na terenu spominju se, osim pozitivnih, i negativni efekti koji utječu na igrače tijekom utakmice. Kao primjeri se navode premali broj navijača, negativna skandiranja i devijantno ponašanje.

Kod pitanja za ulogu navijača u radu nogometnog kluba samo se igrač 1 izjasnio kako navijači mogu biti uključeni u klub na racionalnoj razini dok jedan intervjuirani igrač nije ponudio odgovor. Svi ostali intervjuirani smatraju kako se mišljenje navijača treba čuti, ali im se ne treba prepustiti odlučivanje i kako bi trebali dolaziti na stadion bodriti ekipu i navijati. Posljednje se pitanje tiče društvene uloge za koju svi intervjuirani smatraju da je navijači imaju. Nekoliko je starijih anketiranih navelo kako su upravo navijači vjesnici promjena, prije svega demokratskih. Jedan trener smatra kako su navijačke skupine jedina skupina ljudi koja je neovisna, da su zadnje što je ostalo od demokracije. Ističu također i pokretanje nekih humanitarnih i sličnih akcija od strane samih navijača.

6. Zaključak

Završnim radom došlo se do novog zaključka kako igrači i treneri manje formalno komuniciraju s navijačkim skupinama u odnosu na klupske djelatnike i klupske dužnosnike. Navijači su od strane aktivnih sportaša uglavnom pozitivno percipirani i imaju bitnu ulogu u ostvarivanju uspjeha momčadi, kao pokretači na utakmicama i kreatori pozitivnog pritiska na igrače, iako su upoznati i s lošim stranama navijačkih skupina. Unatoč negativnim pojavama, navode i pozitivne postupke i humanitarni rad navijačkih skupina, kao i spremnost da se uključe onda kada je najpotrebnije.

Cilj rada bio je dobiti uvid u percepciju nogometaša, odnosno igrača, trenera, klupskih djelatnika i vodećih uloga u klubu upravo zbog pretežno negativne percepcije navijačkih skupina

u medijima i javnom prostoru, a pritom se o toj temi protagonisti sporta većinom nisu oglašavali. Iz tog se razloga rad temelji upravo na intervjuima s aktivnim sportašima i njihovim stavovima i mišljenjima koji su itekako važni za sam sport. Bitno je bilo i dobiti uvid u značaj navijačke potpore za igru na terenu, odnosno pozitivan ili negativan pritisak navijača na igrače.

Iako su uglavnom prikazani u lošem svjetlu u medijima, navijači su u oku nogometaša uglavnom smatrani nositeljima i stvoriteljima pozitivne atmosfere, glavni pokretači pozitivnog pritiska i dijelom zaslužni za dobre rezultate klubova. Bitno je da se pozitivne primjere prestane uspoređivati s huliganizmom i negativnim primjerima te da se smanji ili izbjegne senzacionalističko pisanje o temama povezanim s navijačkim skupinama koje donose lošu reputaciju i svrstavaju sve u „isti koš“, odnosno generaliziraju i stvaraju stereotipe.

Rezultati istraživanja i analiza intervjua potvrdili su postavljenu hipotezu koja glasi H1: Igrači i treneri više koriste neformalnu, a klupski djelatnici i dužnosnici formalnu komunikaciju s predstavnicima navijačkih skupina. Klupski djelatnici upravo navode formalnu komunikaciju kao jedan od oblika komuniciranja s pripadnicima navijačkih skupina. Kod intervjuiranja s igračima otkriveno je kako postoje različiti odnosi s pripadnicima navijačkih skupina. Od onih koji uopće ne komuniciraju s njima do onih koji imaju prijatelje među navijačima. Treneri također komuniciraju neformalno s navijačima, a svi oni svoj odnos s navijačima opisuju – korektnim. Druga hipoteza H2: Nogometaši, treneri i nogometni djelatnici imaju uglavnom pozitivnu percepciju o navijačkim skupinama je također potvrđena. Premda svi intervjuirani spominju i negativne pojave, ipak prevladava pozitivna percepcija o navijačima. Pretežno se spominje pozitivan pritisak navijača i bodrenje koje potiče igrače na terenu te humanitarne akcije i razni pozitivni projekti navijačkih skupina.

Hipoteza H3: Navijači imaju bitnu ulogu u ostvarivanju uspjeha momčadi također je potvrđena. Igrači, treneri, klupski dužnosnici i djelatnici navode pretežito pozitivne primjere u kojima navijači imaju važnu ulogu tijekom utakmica. Na primjer kada padne motivacija i koncentracija igrača, navijačke skupine ih svojim navijanjem i bodrenjem podignu i na taj način pomognu u ostvarivanju dobrih rezultata.

Unatoč dobivenim rezultatima, moguća su daljnja istraživanja o ovoj temi koja bi donijela nove zaključke. Bitno je u javnom prostoru govoriti i o pozitivnim stranama navijačkih skupina kojih

je nedvojbeno puno, ali isto tako osuditi svako njihovo devijantno ponašanje i smanjiti senzacionalistički način prikaza u medijima.

Sveučilište
Sjever

UNIVERSITÄT
SIEBER

SVEUČILIŠTE
SJEVER

IZJAVA O AUTORSTVU
I
SUGLASNOST ZA JAVNU OBJAVU

Završni/diplomski rad isključivo je autorsko djelo studenta koji je isti izradio te student odgovara za istinitost, izvornost i ispravnost teksta rada. U radu se ne smiju koristiti dijelovi tuđih radova (knjiga, članaka, doktorskih disertacija, magistarskih radova, izvora s interneta, i drugih izvora) bez navođenja izvora i autora navedenih radova. Svi dijelovi tuđih radova moraju biti pravilno navedeni i citirani. Dijelovi tuđih radova koji nisu pravilno citirani, smatraju se plagijatom, odnosno nezakonitim prisvajanjem tuđeg znanstvenog ili stručnoga rada. Sukladno navedenom studenti su dužni potpisati izjavu o autorstvu rada.

Ja, NIKA BOSILJ (ime i prezime) pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor/ica završnog/diplomskog (obrisati nepotrebno) rada pod naslovom Percepcija nogometaša o naujčkim skupinama te da u navedenom radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova.

Student/ica:
(upisati ime i prezime)

Bosilj Nika
(vlastoručni potpis)

Sukladno Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju završne/diplomske radove sveučilišta su dužna trajno objaviti na javnoj internetskoj bazi sveučilišne knjižnice u sastavu sveučilišta te kopirati u javnu internetsku bazu završnih/diplomskih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Završni radovi istovrsnih umjetničkih studija koji se realiziraju kroz umjetnička ostvarenja objavljuju se na odgovarajući način.

Ja, NIKA BOSILJ (ime i prezime) neopozivo izjavljujem da sam suglasan/na s javnom objavom završnog/diplomskog (obrisati nepotrebno) rada pod naslovom Percepcija nogometaša o naujčkim skupinama (upisati naslov) čiji sam autor/ica.

Student/ica:
(upisati ime i prezime)

Bosilj Nika
(vlastoručni potpis)

7. Literatura

Knjige:

- [1] Bodin, Dominique; Robène, Luc; Héas, Stéphane. 2007. *Sport i nasilje u Europi*. Knjiga trgovina. Zagreb.
- [2] Brimson, Dougie. 2006. *Tajne nogometnog huliganizma. Kako se mijenjala slika nogometnog nasilja*. Celeber. Zagreb.
- [3] Brimson, Dougie. 2006. *Nogometno nasilje u Europi. Kako se razvijao nogometni huliganizam*. Celeber. Zagreb.
- [4] Brimson, Dougie. 2009. *Huliganski pohod*. Celeber. Zagreb.
- [5] Čerepinko, Darijo. 2012. *Komunikologija. Kratki pregled najvažnijih teorija, pojmova i principa*. Veleučilište u Varaždinu. Varaždin.
- [6] Mills, Richard. 2018. *Nogomet i politika u Jugoslaviji. Sport, nacionalizam i država*. Profil knjiga. Zagreb.
- [7] Lalić, Dražen. 1993. *Torcida. Pogled iznutra*. AGM. Zagreb.
- [8] Sapunar, Marko. 1995. *Osnove znanosti o novinarstvu*. Epoha. Zagreb.

Diplomski radovi:

- [1] Bednjički, Lukrecija. 2023. *Medijski prikaz navijačkih skupina nakon utakmice Dinamo-Hajduk u svibnju 2022*. Diplomski rad. Fakultet političkih znanosti. Sveučilište u Zagrebu. Zagreb. 34. str.
- [2] Vučetić, Ivana. 2019. *Uključenost pripadnika navijačkih skupina u devijantna i kriminalna ponašanja*. Diplomski rad. Edukacijsko–rehabilitacijski fakultet. Sveučilište u Zagrebu. Zagreb. 52. str.
- [3] Turković, Hrvoje. 2016. *Nogometni navijači i drugi sportovi - noviji primjeri iz suvremenog hrvatskog društva*. Kineziološki fakultet. Sveučilište u Zagrebu. Zagreb. 44. str.
- [4] Barišić, Franko. 2017. *Nogometni navijači kao društveni akteri: primjer Torcide*. Diplomski rad. Kineziološki fakultet. Sveučilište u Zagrebu. Zagreb. 41. str.
- [5] Alandžak, Rafaela. 2019. *Navijačka supkultura u Hrvatskoj – od relativne margine do aktera civilnog društva*. Diplomski rad. Sveučilište u Zadru. 26. str.

[6] Mrvelj, Maria. 2017. *Nasilje na nogometnim tribinama - orjunaši ili borci za pravdu*. *Diplomski rad*. Fakultet političkih znanosti. Sveučilište u Zagrebu. Zagreb. 48. str.

Internetski izvori:

[1] <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/fan-club>

(pristupljeno 1. svibnja 2024.)

[2] <https://enciklopedija.hr/clanak/stereotip>

(pristupljeno 3. svibnja 2024.)

[3] <https://www.footballfancast.com/opinion-2/the-top-10-football-ultra-groups/>

(pristupljeno 23. svibnja 2024.)

[4] <https://www.goal.com/en/news/what-is-a-football-ultra-serie-a-hardcore-fan-culture-explained/aohlkilvcywp1v3c8e1f1a37w>

(pristupljeno 23. svibnja 2024.)

[5] <https://www.theguardian.com/commentisfree/2018/apr/29/beyond-the-violence-shocking-power-ultras-wield-over-italian-football>

(pristupljeno 25. svibnja 2024.)

[6] <https://hir.harvard.edu/fanaticism-and-the-ultras-movement/>

(pristupljeno 9. lipnja 2024.)

[7] <https://sportklub.n1info.hr/nogomet/premier-league-nogomet/a112703-Heyselska-tragedija-ili-osveta-se-najbolje-sluzi-hladna/>

(pristupljeno 25. lipnja 2024.)

[8] <https://www.telegram.hr/telesport/price-telesport/hillsborough-istina/>

(pristupljeno 25. lipnja 2024.)

[9] <https://hercegovina.in/video-nizozemski-navijaci-sportasi-i-oranje-pandemija/>

(pristupljeno 25. lipnja 2024.)

[10] <https://abcportal.info/navijacke-grupe-u-hrvatskoj-donijele-povijesnu-zajednicku-odluku>

(pristupljeno 25. lipnja 2024.)

[11] <https://www.dnevno.hr/sport/euro-2024/pogledajte-fantasticne-scene-iz-njemacke-boysi-torcida-i-ostali-zajedno-pjevaju-moja-domovina-2461495/>

(pristupljeno 25. lipnja 2024.)

- [12]<https://direktno.hr/direkt/zagrebacki-frajeri-koji-su-tribine-zamijenili-frontom-prica-o-bad-blue-boysima-domovinskom-ratu-326338/>
(pristupljeno 25. lipnja 2024.)
- [13] <https://glas-slavonije.hr/362282/6/Kohorta-u-zajednici-Aktivni-i-izvan-tribina>
(pristupljeno 25. lipnja 2024.)
- [14]<https://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/stanovnik-splita-o-gasjenju-pozara-u-kilama-torcida-je-stigla-prije-drzavnih-sluzbi---483208.html#>
(pristupljeno 25. lipnja 2024.)
- [15] <http://struna.ihjj.hr/naziv/strukturirani-intervju/20988/>
(pristupljeno 26. lipnja 2024.)
- [16] <http://struna.ihjj.hr/naziv/polustrukturirani-intervju/25250/>
(pristupljeno 26. lipnja 2024.)
- [17] <https://www.thetimes.com/article/sun-apology-too-little-too-late-mp15x6xkp68>
(pristupljeno 29. lipnja 2024.)
- [18] <http://pressedan.unin.hr/podravske-stuke-najmlada-navijacka-skupina-u-hrvata.html>
(pristupljeno 29. lipnja 2024.)
- [19]<https://www.24sata.hr/sport/na-njih-uvijek-mozete-racunati-bbb-od-srca-vam-hvala-za-sve-682611>
(pristupljeno 29. lipnja 2024.)
- [20]<https://www.radio-banovina.hr/video-bravo-decki-bad-blue-boysi-pomagali-preseliti-i-pacijente-s-jordanovca/>
(pristupljeno 29. lipnja 2024.)
- [21]<https://narod.hr/sport/mediji-prozivaju-bbb-e-zbog-vrijedanja-nakon-povratka-iz-grcke-prisjetimo-se-prikazivali-su-ih-kao-zlocince>
(pristupljeno 29. lipnja 2024.)
- [22]<https://vijesti.hrt.hr/hrvatska/dio-boysa-nema-dokumente-a-nekima-treba-novac-za-povratak-11190761>
(pristupljeno 29. lipnja 2024.)
- [23]<https://sportklub.n1info.hr/nogomet/skandal-u-spanjolskoj-vinicius-zrtva-rasistickog-vrijedanja/>
(pristupljeno 29. lipnja 2024.)

Popis slika

Slika 1 Naslovnica tabloida "The Sun" o tragediji o Hillsboroughu.....	4
Slika 2 Pozitivan članak o navijačkim skupinama	7
Slika 3 Primjer pozitivnog članka o navijačima.....	8
Slika 4 Negativan naslov o navijačkim skupinama.....	8
Slika 5 Negativna vijest o navijačima	9